

Hanna Maunula

Tilinpäätösinformaation hyödyntäminen yhdistyksen päätöksenteossa

Case: Herättäjä-Yhdistys ry

Opinnäytetyö

Kevät 2012

Liiketalouden yksikkö

Yrittäjyyden ja liiketoimintaosaamisen koulutusohjelma (ylempi amk)

Osaamisresurssien ja talouden johtaminen

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Liiketalouden yksikkö

Koulutusohjelma: Yrittäjyyden ja liiketoimintaosaamisen koulutusohjelma (ylempi amk)

Suuntautumisvaihtoehto: Osaamisresurssien ja talouden johtaminen

Tekijä: Hanna Maunula

Työn nimi: Tilinpäätösinformaation hyödyntäminen yhdistyksen päätöksenteossa.
Case: Herättäjä-Yhdistys ry

Ohjaaja: Erkki Kytönen

Vuosi: 2012

Sivumäärä: 60

Liitteiden lukumäärä: 2

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia miten tilinpäätösinformaatiota voidaan hyödyntää yhdistyksen päätöksenteossa. Opinnäytetyö toteutettiin case-tutkimuksena ja toimeksiantaja on yleishyödyllinen yhteisö Herättäjä-Yhdistys ry.

Teoreettisena viitekehyksenä käytettiin yhdistyslakia, tilinpäätösanalyysiä ja hyvää hallintotapaa yhdistyksen erityispiirteet huomioiden. Yhdistyksen päätöksentekoa säätelevät yhdistyslaki ja yhdistyksen säännöt ja yhdistyslain mukaan päätösvalta yhdistyksessä kuuluu sen jäsenille. Yhdistyksen erityispiirteitä ovat mm. se, että aatteellisen yhdistyksen päätavoite on säännöissä määritetyn aatteellisen tehtävän toteuttaminen ja taloudellinen toiminta palvelee tätä päämäärää. Muita erityispiirteitä ovat mm. erilainen verotuskohtelu, yhdistyksessä ei ole omistajia, sijoitettua pääomaa, eikä yhdistys maksa osinkoja.

Tutkimuksen empiirisessä osassa case-yhdistyksen taloudelliset tunnusluvut laskettiin tilinpäätösaineistojen perusteella neljän toimintavuoden ajalta, vuosilta 2007 - 2010 Excel-taulukkolaskentaohjelmalla. Tilinpäätöksen tunnuslukuja tutkittiin yhdistyksen kannattavuuden, vakavaraisuuden, maksuvalmiuden ja kasvua mittaavien tunnuslukujen avulla.

Opinnäytetyön tuloksena laadittiin ohjeistus eri toimialoilla toimivien yhdistysten käyttöön sopivista tilinpäätöksen tunnusluvuista, joissa on huomioitu yhdistyksen erityispiirteet. Ohjeistuksessa kannattavuutta mittaavat tunnusluvut liiketulosprosentti, EBIT ja koko pääoman tuotto prosentti ROA. Yhdistyksen vakavaraisuutta mitataan omavaraisuusaste tunnusluvun avulla ja yhdistyksen staattista maksuvalmiutta mitataan Quick Ratio-tunnusluvulla.

Hyvä taloudenhoito mahdollistaa aatteellisen yhdistyksen sääntöjen mukaisen toiminnan jatkuvan kehittämisen. Laadittu ohjeistus yhdistyksen tilinpäätöksen tunnusluvuista toimii päätöksenteon apuvälineenä yhdistyksen talousasioiden käsittelyssä.

Avainsanat: yhdistys, yhdistyksen erityispiirteet, tilinpäätösanalyysi, tunnusluvut

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: Business School

Degree programme: Degree Programme in Entrepreneurship and Business Competence

Specialisation: Management of Knowledge Resources and Finances

Author: Hanna Maunula

Title of thesis: Utilization of Financial Analysis in Decision Making in an Association. Case: Herättäjä-Yhdistys ry

Supervisor: Erkki Kytönen

Year: 2012

Number of pages: 60

Number of appendices: 2

The aim of the thesis is to study the benefits of financial analysis in the decision making of associations. The thesis is implemented as a case-study. The client is a non-profit registered association, Herättäjä-Yhdistys ry.

The theoretical framework for the study is comprised of the Finnish Association Act, financial analysis and the general principles of corporate governance while taking into account the unique characteristics of non-profit associations. The decision-making process in associations is regulated by the Association Act and the association's own rules. According to the Association Act, the members of an association have decision-making power. There are various characteristics that are unique to associations. The main goal of an ideological association is to carry out the ideological mission specified in the association's own rules, and any financial action serves this goal. Other typical characteristics for association include different taxation and the fact that associations do not have owners or invested capital, and, therefore, do not pay dividends.

In the empirical section of this thesis, financial ratios were calculated from the financial statements during the years 2007–2010 using the Excel spreadsheet program. The association's profitability, solvency, liquidity and growth were estimated by key ratios.

As a result of the study, guidelines for financial statement key ratios applicable to associations operating in different fields were composed. The association's profitability is measured by the EBIT and ROA key ratios. Solvency is measured by the equity ratio, and static liquidity by the quick ratio.

Economic efficiency enables an association to continuously develop their activities based on the association's rules. The guidelines for the key ratios of financial analysis composed in this study will contribute to the financial decision-making of associations.

Keywords: association, characteristics of an association, financial analysis, key ratios

Sisältö

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	1
Thesis abstract.....	2
Sisältö	3
1 JOHDANTO.....	6
1.1 Tutkimuksen taustaa.....	6
1.2 Opinnäytetyön tavoitteet ja rakenne.....	7
2 YHDISTYKSEN ERITYISPIIRTEITÄ.....	9
2.1 Aatteellisen yhdistyksen erityispiirteitä.....	9
2.2 Yhdistystoiminnan lainsäädäntöä.....	10
2.3 Yhteisön yleishyödyllisyys.....	12
2.4 Hyvä hallintotapa yhdistyksessä	13
3 TILINPÄÄTÖSANALYYSI YHDISTYKSEN NÄKÖKULMASTA	16
3.1 Yhdistyksen päätöksenteon periaatteita.....	16
3.2 Yleistä tilinpäätösanalyysistä	18
3.3 Tilinpäätösanalyysin sovellettavuudesta yhdistyksen käyttöön	18
3.4 Yhdistyksen tilinpäätöstietojen oikaiseminen	19
3.4.1 Yhdistyksen tuloslaskelman oikaiseminen	20
3.4.2 Yhdistyksen taseen oikaiseminen.....	21
3.5 Keskeisimmät tunnusluvut	22
3.6 Kannattavuutta mittavaat tunnusluvut	23
3.6.1 Liiketulosprosentti.....	24
3.6.2 Koko pääoman tuotto prosentti, ROA.....	25
3.6.3 Sijoitetun pääoman tuotto prosentti, ROI.....	25
3.6.4 Oman pääoman tuotto prosentti, ROE.....	26
3.6.5 Kannattavuutta mittaavien tunnuslukujen soveltuvuus yhdistysten käyttöön.....	27
3.7 Vakavaraisuutta mittaavat tunnusluvut.....	28
3.7.1 Omavaraisuusaste, staattinen vakavaraisuus.....	28
3.7.2 Vieraan pääoman takaisinmaksukyky, dynaaminen vakavaraisuus.	29
3.7.3 Nettovelkaantumisaste, Gearing.....	30

3.7.4 Vakavaraisuutta mittaavien tunnuslukujen soveltuvuus yhdistysten käyttöön.....	30
3.8 Maksuvalmiutta mittaavat tunnusluvut	31
3.8.1 Quick ratio.....	31
3.8.2 Current ratio.....	32
3.8.3 Maksuvalmiutta mittaavien tunnuslukujen soveltuvuus yhdistysten käyttöön.....	33
3.9 Kiertoaika- eli tehokkuusluvut ja soveltuvuus yhdistysten käyttöön.....	33
3.10 Kasvua mittaavat tunnusluvut ja soveltuvuus yhdistysten käyttöön	35
3.11 Tilinpäätösanalyysin ohjeistus yhdistyksen johdon käyttöön.....	37
4 TILINPÄÄTÖSINFORMAATION HYÖDYNTÄMINEN	
YHDISTYKSEN PÄÄTÖKSENTEOSSA CASE HERÄTTÄJÄ- YHDISTYS RY	40
4.1 Toimeksiantaja.....	40
4.2 Tutkimusmenetelmä ja käytettävä aineisto	41
4.3 Kannattavuuden arviointi.....	42
4.4 Vakavaraisuuden arviointi	47
4.5 Maksuvalmiuden arviointi.....	49
4.6 Kasvun arviointi.....	51
4.7 Johtopäätökset case-yhdistyksen tilinpäätösinformaation hyödyntämisestä	54
5 YHTEENVETO.....	59
LÄHTEET	61
LIITTEET.....	63

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Herättäjä-Yhdistys ry:n liiketoimintaprosentin (EBIT) kehitys.....	43
Kuvio 2. Herättäjä-Yhdistys ry:n koko pääoman tuotto prosentin (ROA) kehitys...	44
Kuvio 3. Herättäjä-Yhdistys ry:n sijoitetun pääoman tuotto prosentin (ROI) kehitys.....	45
Kuvio 4. Herättäjä-Yhdistys ry:n oman pääoman tuotto prosentin (ROE) kehitys..	46
Kuvio 5. Herättäjä-Yhdistys ry:n omavaraisuusasteen kehitys.....	47
Kuvio 6. Herättäjä-Yhdistys ry:n vieraan pääoman takaisinmaksukyvyyn kehitys..	48
Kuvio 7. Herättäjä-Yhdistys ry:n nettovelkaantumisasteen (Gearing) kehitys.....	49
Kuvio 8. Herättäjä-Yhdistys ry:n Quick ration kehitys.....	50
Kuvio 9. Herättäjä-Yhdistys ry:n Current ration kehitys.....	51
Kuvio 10. Herättäjä-Yhdistys ry:n kokonaismenojen kehitys.....	52
Kuvio 11. Herättäjä-Yhdistys ry:n taseen loppusummien kehitys.....	53
Taulukko 1. Eri toimialoilla toimivien yhdistysten käyttöön sopivat tilinpäätöksen tunnusluvut, joissa on huomioitu yhdistyksen erityispiirteet.....	39
Taulukko 2. Herättäjä-Yhdistyksen tilinpäätöksen tunnusluvut, joissa on huomioitu yhdistyksen erityispiirteet.....	58

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen taustaa

Aatteellisen yhdistyksen toiminnalla on monia erityispiirteitä, jotka asettavat usein niiden taloudelle ja hallinnolle hyvin erilaisia tarpeita kuin osakeyhtiöissä. Yhdistyslain mukaan aatteellisen yhdistyksen päätavoite on säännöissä määritetyn aatteellisen tehtävän toteuttaminen. Yhdistyksen taloudellinen toiminta tukee ja edesauttaa yhdistystä toteuttamaan tavoitteitaan. Aatteellisessa yhdistyksessä ei tavoitella voittoja, vaan yhdistyksen toiminta on onnistunutta silloin, kun se on toteuttanut sääntöjen mukaista tarkoitusta. Yhdistyksen taloudenhoidon on oltava kuitenkin suunnitelmallista ja järkevää, jotta yhdistys voi harjoittaa pitkäjänteisesti toimintaansa.

Tilinpäätösanalyysiä koskeva kirjallisuus on tehty pääosin osakeyhtiön näkökulmasta. Tarkasteltaessa tilinpäätösanalyysiä yhdistyksen näkökulmasta joudutaan soveltamaan tilinpäätösanalyysiä yhdistyksen tarpeisiin. Tämän opinnäytetyön painopiste tilinpäätösanalyysissä ei ole perinteinen tilinpäätösanalyysi, vaan yhdistyksen talouden ja rahoituksen arviointi tilinpäätösaineistosta.

Taloudellisen informaation lisäksi opinnäytetyössä tarkastellaan tilinpäätösinformaatiota yhdistyksen päätöksenteon ja hyvän hallintotavan ”corporate governance” kannalta. Yhdistyslaki ja yhdistyksen säännöt määrittävät yhdistyksen päätöksentekomekanismia. Yhdistyslain 16 §:n mukaan päätösvalta yhdistyksessä kuuluu yhdistyksen jäsenille. Yhdistyksen kaikessa toiminnassa on huomioitava tämä näkökulma. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistyksen (2011) laatiman ”Hyvä hallintotapa järjestössä” - ohjeen mukaan järjestöjen hyvän hallinnon periaatteita ovat avoimuus, rehellisyys ja tilivelvollisuus, joiden tulisi toteutua kaikessa järjestötoiminnassa riippumatta siitä, minkä kokoisesta järjestöstä on kysymys tai minkälaista toimintaa järjestö harjoittaa. Hyvä hallinto toteutuu järjestön toiminnassa silloin, kun järjestö toteuttaa sääntöjen mukaista tarkoitustaan jäsenten osoittamalla tavalla, hyvän hallinnon periaatteita noudattaen. (Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys YTY ry, 2011, 2)

Yhdistystä koskevaa tilinpäätösanalyysiä on käsitelty ammattikorkeakoulujen opinnäytetöissä vähän, kun taas osakeyhtiöiden tilinpäätösanalyysistä on tehty useita opinnäytetöitä. Yksi esimerkki ammattikorkeakoulun opinnäytetyöstä, joka käsitteli yhdistyksen tilinpäätösanalyysiä, on ”Tilinpäätösanalyysi: Case Kuopion Teatterikerho ry”, tekijöinä Airene P. ja Tuominen K. (2007). Yhdistyksen taloutta on käsitelty monissa opinnäytetöissä, mutta niissä painopiste on ollut kirjanpidossa, verotuksessa, budjetoinnissa, taloushallinnon ohjeistuksessa tai varainhankinnassa. Yliopistoissa tehdyissä pro graduissa yhdistyksiä on käsitelty lähinnä kirjanpidon tai verotuksen näkökulmasta.

1.2 Opinnäytetyön tavoitteet ja rakenne

Työn päätavoitteena on kehittää yhdistyksen päätöksentekoa tilinpäätösanalyysiä hyväksikäyttäen. Kehittämistyön viitekehyksen muodostavat yhdistyslaki, yhdistyksen tilinpäätösanalyysi, hyvä hallintotapa ja yleishyödyllisen yhdistyksen toimintaan liittyvät lait, asetukset ja yhdistyksen erityispiirteistä kertova kirjallisuus. Kehittämistyö tehdään case-tutkimuksena ja kohdeyhdistys on kristillinen järjestö, Herrättäjä-Yhdistys ry. Case-tutkimuksen ja teorian pohjalta tutkitaan tilinpäätöksestä saatavaa informaatiota ja etsitään yhdistyksen päätöksentekijöiden käyttöön parhaiten sopivia tunnuslukuja ja määritetään niille ohjearvot yhdistyksen toimiala ja yhdistyksen erityispiirteet huomioiden. Opinnäytetyön tuloksena on yhdistyksen johdon käyttöön laadittu tilinpäätösanalyysin ohjeistus, jota yhdistyksen johto voi hyödyntää päätöksenteossa.

Kehittämistyössä tilinpäätösanalyysiä tarkastellaan yhdistyksen talouden ja rahoituksen arviointina tilinpäätösaineistosta. Tunnuslukujen käsittelyssä on huomioitava, että yleiset, kirjallisuudessa esitetyt ohjearvot on tehty osakeyhtiöiden käyttöön ja tämä seikka vaatii erityistä pohdintaa ja soveltamista. Tutkimus sisältää yhteensä viisi päälukua. Tutkimuksen ensimmäisessä luvussa esitellään tutkimustyön taustaa ja opinnäytetyön tavoite ja rakenne. Toisessa ja kolmannessa luvussa käydään läpi tutkimuksen teoriaa siten, että luku kaksi käsittelee yhdistyksen erityispiirteitä ja luku kolme tilinpäätösanalyysiä. Kolmannen luvun päätteeksi esite-

tään kehittämisideat tunnuslukujen sopivuudesta yhdistyksen päätöksentekijöiden käyttöön. Neljännessä luvussa esitellään tutkimustyön toimeksiantaja ja tutkimuksen empiirinen aineisto, sekä arvioidaan kohdeyhdistyksen tilinpäätöstietojen mukaiset tunnusluvut. Neljännen luvun päätteeksi esitetään tilinpäätösinformaation hyödyntämisen johtopäätökset. Viimeinen, yhteenveto luku pitää sisällään tutkimuksen tulokset.

2 YHDISTYKSEN ERITYISPIIRTEITÄ

Luvussa kaksi tarkastellaan yhdistyksen erityispiirteitä, yhdistystä koskevaa lainsäädäntöä, yhdistyksen yleishyödyllisyyttä ja yhdistyksen hyvää hallintotapaa. Nämä kaikki edellä mainitut seikat vaikuttavat siihen, että yhdistyksen toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet, päätöksentekotapa ja hallinto poikkeavat osakeyhtiön toiminnasta. Yhdistystoimintaa säätelee Suomen perustuslaki ja yhdistyslaki. Yhdistys voi olla myös yleishyödyllinen yhteisö, mikäli yhdistys täyttää verottajan asettamat vaatimukset. Yhdistystoimintaa koskevat hyvän hallintotavan kolme keskeistä perusperiaatetta; avoimuus, rehellisyys ja tilivelvollisuus.

2.1 Aatteellisen yhdistyksen erityispiirteitä

Aatteellisen yhdistyksen toiminnalla on monia erityispiirteitä ja ne asettavat usein niiden taloudelle ja hallinnolle hyvin erilaisia tarpeita kuin osakeyhtiöissä. Erityispiirteitä ovat mm. se, että yhdistyksen toiminnan päätavoitteena on säännöissä määritetyn aatteellisen tehtävän toteuttaminen sekä se, että aatteellisen yhteisön toiminnan onnistumisen mitta ei ole saavutetun voiton tai ylijäämän määrä eli kannattavuus vaan se, miten tehokkaasti se on toteuttanut aatteellista tarkoitustaan. Aatteellisissa yhteisöissä on yleistä, että varsinaisen toiminnan tuotot eivät riitä kattamaan kaikkia sen menoja. Myös yhdistyksen yleishyödyllisyys status verottajan näkökulmasta on yhdistyksen toiminnan erityispiirre. Kehittämishankkeessa huomioidaan nämä kaikki yhdistyksen erityispiirteet.

Vierros, Pöyhönen, Kallio (2010) ovat todenneet järjestö- ja yritystoiminnan keskinäisestä vertailusta, että yritysten harjoittaman liiketoiminnan tarkoituksena on ensisijaisesti hankkia voittoa tai lisää pääomaa tai ainakin ylläpitää toiminnan jatkuvuutta toiminnasta saatavien tulojen avulla. Yleishyödyllisen yhteisönkin toiminnassa voi usein olla näitä liiketoimintaan liittyviä piirteitä, mutta yleishyödyllisen yhteisön olemassaolon ja toiminnan perimmäinen motiivi on kuitenkin merkittäväällä tavalla toinen. Puhtaimmillaan sitä voisi kuvata yleisen tai ainakin laajalle ulottuvan ”hyvän” tuottamiseksi ilman minkäänlaista oman hyödyn tavoittelua. (Vierros, Pöyhönen & Kallio 2010, 13.)

Suomessa on rekisteröityjä yhdistyksiä Patentti- ja rekisterihallituksen pitämän yhdistysrekisterin mukaan 132 562 kappaletta, tilanne 31.8.2011 (tietopalvelut.yhdistysasiat@prh.fi). Yhdistystoimintaa voidaan harjoittaa myös rekisteröimättömissä yhdistyksissä. Suurin osa rekisteröidyistä yhdistyksistä on pieniä, mutta joukossa on myös suuria ja merkittävän varallisuuden omaavia yhdistyksiä. Vertailun vuoksi mainittakoon, että Suomessa on osakeyhtiöitä 224 074 kpl, yksityisiä elinkeinonharjoittajia 187 488 kpl ja kommandiittiyhtiöitä 35 376 kpl. <http://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/yritystenlkm/lkm.html>. (Patentti- ja rekisterihallitus, 31.12.11).

2.2 Yhdistystoiminnan lainsäädäntöä

Yhdistystoiminnan suosio perustuu Perälä ym. (2008) mukaan sitä suosivaan lainsäädäntöön. Suomen perustuslain (2000) 12 §:n mukaan jokaisella on yhdistymisvapaus, johon sisältyy oikeus ilman edeltä käsin hankittua lupaa perustaa yhdistys, kuulua tai olla kuulumatta yhdistykseen ja myös erota yhdistyksestä milloin tahansa sekä osallistua yhdistyksen toimintaan. Samoin on turvattu ammatillinen yhdistymisvapaus ja vapaus järjestäytyä muiden etujen valvomiseksi. Yhdistysvapaus ei kuitenkaan ole täysin rajoittamaton. Yhdistyksen saa perustaa aatteellisen tarkoituksen yhteistä toteuttamista varten, mutta tarkoitus ei saa olla lain tai hyvien tapojen vastainen. Yhdistyslaki ei koske yhteisöä, jonka tarkoituksena on voiton tai muun välittömän taloudellisen edun hankkiminen siihen osalliselle taikka jonka tarkoitus tai toiminnan laatu muuten on pääasiassa taloudellinen. (Perälä, Juutinen, Lilja, Lindgren, Reinikainen, Steiner, 2008, 11 - 12.)

Yhdistyslain 1 § määrittää, että yhdistyksen saa perustaa vain aatteellisen tarkoituksen toteuttamista varten. Perälä ym. (2008) mukaan lain tarkoittama ”aatteellinen tarkoitus” on tässä yhteydessä ymmärrettävä laajasti. Aatteellisuus voi merkitä esimerkiksi jonkin aatesuunnan edistämistä, jonkin ryhmän etujen valvontaa, hyväntekeväisyyttä, palvelujen tuottamista jäsenille tai yhdessäolomahdollisuuksien tarjoamista jäsenille ilman aatteellisuutta sanan varsinaisessa merkityksessä. Yhdistykset ovat aatteellisia, jos niiden tarkoituksena ei ole voiton tai muun välittömän taloudellisen ansion hankkiminen niihin osallisille ja niiden toiminta ei muuten

pääasiallisesti ole taloudellista laatua. Aatteelliset yhdistykset voivat olla myös yleishyödyllisiä, jolloin ne ovat verovelvollisia ainoastaan elinkeinotulostaan sekä muuhun kuin yleishyödylliseen tarkoitukseen käytetystä kiinteistöstä saadusta tulosta. (Perälä ym. 2008, 14 - 15.)

Yhdistystoiminnan luonteesta Perälä ym. (2008) toteaa, että yhdistystoiminnalle on tyypillistä, ettei siinä tavoitella ensisijaisesti taloudellista tulosta, vaan mahdolliset ylijäämät ohjataan aatteelliseen toimintaan eikä niitä yritystoiminnan tapaan jaeta omistajille. Tyypillistä tällaiselle aatteelliselle eli non-profit – toiminnalle on perinteisen hyväntekeväisyyden lisäksi mm. erilaisten palvelujen tuottamien jäsenille tai esim. jäsenten puolesta tapahtuva edunvalvonta. Aatteellisen yhdistyksen jäsenyyttä ei voi myydä eikä sitä voi luovuttaa vastiketta vastaan. Yhdistyslain mukaan yhdistys saa harjoittaa vain sellaista elinkeino- tai ansiotoimintaa, josta on määrätty sen säännöissä tai joka muutoin välittömästi liittyy sen tarkoituksen toteuttamiseen tai jota on pidettävä taloudellisesti vähäarvoisena. (Perälä ym. 2008, 15 - 16.)

Yhdistyksen kirjanpitovelvollisuudesta ja tilinpäätöksestä Perälä ym. (2008) toteaa, että kaikki yhdistykset ovat kirjanpitovelvollisia ja myös velvollisia laatimaan kirjanpitolain ja –asetuksen vaatimukset täyttävän tilinpäätöksen. Lain mukaan tilinpäätös sisältää tuloslaskelman ja taseen sekä liitetiedot. Kirjanpitoasetuksen mukaan aatteellisen yhdistyksen on laadittava tuloslaskelma ns. järjestökaavaa noudattaen. Liite 1. Järjestökaavan mukaan tuloslaskelman ensimmäisenä eränä esitetään varsinaisesta toiminnasta saadut tuotot ja kulut. Varsinaista toimintaa on kirjanpitoasetuksen mukaan yhdistyksen säännöissä mainittu toiminta. Varsinainen toiminta on yleensä alikatteista eli sen tuotoilla ei pystytä kattamaan sen menoja. Varsinaisen toiminnan jälkeen tuloslaskelmassa esitetään varainhankinnan tuotot ja kulut ja sen jälkeen sijoitus- ja rahoitustoiminnan tuotot ja kulut. Sijoitus- ja rahoitustoiminnan jälkeen esitetään yleisavustukset, jotka ovat koko toimintaa varten saatuja avustuksia ja joilla rahoitetaan koko aatteellista toimintaa. (Perälä ym. 2008, 95 – 96.)

Yhdistyksen tuloslaskelman järjestökaavan vuoksi tilinpäätösanalyysin tekeminen on haasteellista. Tilinpäätösanalyysin kaavat on suunnattu osakeyhtiöiden käyttöön ja yhdistyksen osalta tunnusluvun kaavan aineistoa on sovellettava.

2.3 Yhteisön yleishyödyllisyys

Yhteisön yleishyödyllisyys määritellään tuloverolaissa seuraavasti: Tuloverolain (1535/1992) 22.1 §:n mukaan yhteisö on yleishyödyllinen, jos

1. se toimii yksinomaan ja välittömästi yleiseksi hyväksi aineellisessa, henkisessä, siveellisessä tai yhteiskunnallisessa mielessä;
2. sen toiminta ei kohdistu vain rajoitettuihin henkilöpiireihin;
3. se ei tuota toiminnallaan siihen osalliselle taloudellista etua osinkona, voitto-osuutena taikka kohtuullista suurempana palkkana tai muuna hyvityksenä.

Tuloverolain 22 §:n 1 momentissa on ensi määritelty yleishyödyllisyyden yleiset kriteerit, joiden perusteella yhteisöä voidaan pitää tuloverotuksessa yleishyödyllisenä. Toisessa momentissa luetellaan esimerkkejä yleishyödyllisistä yhteisöistä. Toisen momentin esimerkkiluettelossa mainittu yhteisö voi menettää yleishyödyllisyytensä, jollei se täytä yleisen määritelmän vaatimuksia. Yhteisöä voidaan puolestaan pitää yleishyödyllisenä riippumatta siitä, ettei sitä ole mainittu esimerkkiluettelossa, jos se täyttää 1 momentin yleishyödyllisyyden yleiset kriteerit. Yleishyödyllisten yhteisöjen määritelmä on väljä ja näin se mahdollistaa verotus- ja oikeuskäytännöissä yksilölliset piirteet ja yleisten olosuhteiden muutokset (KHO 1998:52). (Valtionvarainministeriö, 2009, 23)

Perälä ym. (2008) toteaa, että yhteiskunnan ja erityisesti kilpailutilanteen muututtua on monia aikaisemmin yleishyödyllisenä pidettyjä toimintoja ryhdytty pitämään elinkeinotoimintana. Jos yhdistyksen liiketoiminta on muuttunut laajaksi tai yhdistys muuten sitä haluaa, se voi muuttaa yhdistyksensä yhdistystä purkamatta kaupparekisteriin merkittäväksi osuuskunnaksi. Usein yhdistykset ovat myös siirtäneet liiketoimintansa perustamalleen osakeyhtiölle. (Perälä ym. 2008, 15 - 16.)

2.4 Hyvä hallintotapa yhdistyksissä

Perälä ym. (2008) ovat käyttäneet teoksessaan Yhdistyksen hyvä hallinto sanontaa, että hyvä hallinto tarkoittaa samaa kuin ”corporate governance”, jolla ei ole vakiintunutta suomenkielistä käännöstä eikä myöskään olemassa yhtä yhtenäistä ja oikeaa määritelmää. Alan julkaisuissa suositetaan tyypillisesti OECD:n käyttämää määritelmää, jonka mukaan ”corporate governance on kokoelma suhteita yhtiön johdon, sen hallituksen, sen osakkeenomistajien ja muiden sidosryhmien välillä. Corporate governance tarjoaa myös rakenteen, jonka avulla asetetaan yhtiön tavoitteet sekä määritellään keinot niiden saavuttamiseksi ja suorituksen valvomiseksi”. (Perälä ym. 2008, 21.)

Perälän ym. (2008) mukaan hyvän hallinnon kolme keskeistä peruseriaatetta ovat avoimuus (openness), rehellisyys (integrity) ja tilivelvollisuus (accountability). Onko hyvällä hallinnolla merkitystä myös yleishyödyllisten yhteisöjen sektorilla, vai onko se yksinomaan voittoa tavoittelevia yrityksiä koskevaa asiaa? Kun otetaan huomioon yleishyödyllisten yhteisöjen, erityisesti yhdistysten toiminnan puitteet ja tavoitteet, voidaan todeta, että hyvä hallinto on vähintään yhtä tärkeää myös yleishyödyllisille yhteisöille. Hyvä hallinto edistää toiminnan organisointia ja johtamista näissäkin yhteisöissä. Yleishyödyllisen yhteisön ominaispiirteet on otettava huomioon hyvän hallinnon rakentamisessa.

Aatteellisuuden merkitys. Yleishyödyllisessä yhteisössä tyypillisesti yhteisön tarkoitus ja toiminta-ajatus ovat korostuneesti esillä toiminnassa.

Niukkuus. Erityisesti pienissä yhteisöissä niukkuus, etenkin henkilöresurssien ja/tai varojen niukkuus on usein toimintaan liittyvä tosiasia.

Taloudellinen tulos ja toiminnan tarkoitusperien toteutuminen toiminnan tulosten arvioinnissa. Jälkimmäistä seikkaa eli toiminnan tarkoitusperien toteutumista saattaa olla vaikeaa mitata ja arvioida.

Toiminnan toteuttamiseen osallistuvien henkilöiden vaihteleva pätevyystaso. Etenkään pienissä yleishyödyllisissä yhteisöissä ei aina ole ammattihenkilöitä mukana toiminnassa.

Vapaaehtoisuustyön korostuminen. Monissa yleishyödyllisissä yhteisöissä ei ole lainkaan palkallista toimihenkilöä, vaan toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen, oman toimen ohella työskentelyyn.

Edellä mainitut ominaispiirteet vaikuttavat hyvän hallinnon periaatteisiin ja rakentamiseen yleishyödyllisissä yhteisöissä. Hyvän hallinnon peruselementit osakeyhtiöissä eivät sellaisenaan sovellu yleishyödyllisiin yhteisöihin, vaan näitä elementtejä on mukautettava yleishyödyllisten yhteisöjen ominaispiirteiden mukaisesti. (Perälä ym. 22 - 24.)

YTY ry:n (2011) mukaan hallintotavalla tarkoitetaan järjestelmää, jonka avulla järjestön toimintaa ohjataan ja valvotaan. Järjestöjen hyvässä hallintotavassa käsitellään jäsenten, hallituksen, toimitusjohtajan toimivalta, tehtävät, vastuut ja oikeudet sekä otetaan kantaa sidosryhmien asemaan järjestön toiminnan ohjauksessa. (YTY ry, 2011, 2.)

Yhdistyslain 16 §:n mukaan päätösvalta yhdistyksessä kuuluu sen jäsenille. Perälä ym. (2008) mukaan yhdistyksen jäseniä voidaan tässä asiassa verrata yritysten omistajiin, jotka käyttävät päätösvaltaa osakeyhtiöissä. Siinä missä omistajat odottavat tuottoa sijoitukselleen, jäsenillä on oikeus vaatia tuloksellista toimintaa oman yhdistyksensä säännöissä mainitun aatteellisen tarkoituksen toteuttamiseksi. Yhdistyksissä jokaisella äänioikeutetulla jäsenellä on lähtökohtaisesti vain yksi ääni, joten ylin päätösvalta on kovin pirstaloitunut. Tämä voi joissakin yhdistyksissä vahvistaa yhdistyksissä toimivan johdon valtaa. (Perälä ym. 2008, 25 -26.)

Hyvän hallintotavan voidaan Perälän ym. (2008) mukaan ajatella yhdistyksissä tarkoittavan yhdistyksen tarkoituksen toteuttamista jäsenten tahtoon perustuvalla tavalla. Tämä ohjaa hallitustyöskentelyä ja sitä tapaa, millä hallitus ohjaa mahdollista palkattua organisaatiota yhdistyksen edun mukaiseen toimintaan. Toimivalla johdolla on usein parempi tieto yhdistyksen juoksevasta toiminnasta kuin hallituksen jäsenillä tai rivijäsenillä. Jotta jäsenet voivat olla varmoja yhdistyksen toiminnan oikeasta suunnasta, tulee toimivan johdon raportoinnin sekä hallitukselle että jäsenistölle olla järjestelmällistä ja avointa. Hallituksen tulee puolestaan raportoida toiminnastaan ja sen tuloksista niin, että jäsenillä on mahdollisuus arvioida sen onnistumista yhdistyksen tarkoituksen toteuttajana. (Perälä ym. 2008, 27.)

Perälä ym. (2008) mukaan kotimaiset hyvää hallintotapaa koskevat suositukset soveltuvat hyvän hallinnon kehittämiseen ohjenuoraksi myös yleishyödyllisissä yhteisöissä. Luonnollisesti yleishyödyllisten yhteisöjen ominaispiirteet on otettava huomioon kehittämistarpeita analysoitaessa ja toimenpiteitä suunniteltaessa. On myös muistettava, että hallintotavan kehittäminen lähtee aina organisaatiosta itsestään, sen tavoitteista ja tarpeista. (Perälä ym. 2008, 31.)

Perälä ym. (2008) mukaan yhdistyksen toiminnan ensisijaisena tavoitteena on säännöissä määritellyn aatteellisen tarkoituksen toteuttaminen. Jäsenistön huomioivassa johtamisessa hallitus muovaa organisaation ja sen toiminnan sellaiseksi, että sääntöjen edellyttämä tarkoitus toteutuu jäsenistön ääntä kuunnellen. Vaikka yhdistyksen ensisijaisena päämääränä ei yleensä ole taloudellisen menestyksen saavuttaminen, on toimintaan tarvittavien taloudellisten resurssien huolehtiminen hallituksen vastuulla. Hallituksen on myös korostettava jäsenkunnalle yhdistystoiminnan pitkäjännitteisyyttä ja tarvetta varautua myös tuleviin haasteisiin. Jäsenistön äänen kuuleminen vain vuosikokouksissa kerran tai kaksi kertaa vuodessa ei ole riittävää. Internet-sivujen kautta on mahdollista tiedottaa jäsenistölle tärkeistä ajankohtaisista asioista. Yhdistyksen internet-sivuilta löytyvät myös usein perustiedot yhdistyksestä kuten säännöt, hallituksen jäsenet, yhteystiedot jne. Suurimpien yhdistyksen sivuilta löytyy yleensä tilinpäätös ja toimintakertomus tai vuosikertomus. Ajantasaisella ja avoimella viestinnällä johto saavuttaa parhaiten jäsenistön luottamuksen ja se voi synnyttää myös vuoropuhelua jäsenten ja johdon tai hallituksen välille. Näin johto saa tietoa jäsenistön ajatuksista läpi vuoden, eikä pelkästään suhteellisen harvoin pidettävissä kokouksissa. (Perälä ym. 2008, 31 - 32.)

3 TILINPÄÄTÖSANALYYSI YHDISTYKSEN NÄKÖKULMASTA

Kolmannessa luvussa käsitellään tilinpäätösanalyysiä yhdistyksen talouden ja rahoituksen arviointina tilinpäätösaineistosta. Tässä yhteydessä tarkastellaan myös yhdistyksen päätöksentekomekanismia, jota säätelevät yhdistyslaki ja yhdistyksen säännöt. Kolmannessa luvussa käydään läpi tilinpäätöstietojen oikaisut ja keskeisimmät tunnusluvut, jotka mittaavat yhdistyksen kannattavuutta, vakavaraisuutta, maksuvalmiutta, tehokkuuslukuja ja kasvua mittaavia tunnuslukuja. Luvun päätteeksi esitetään taulukko 1, jossa on eri toimialoilla toimivien yhdistysten käyttöön parhaiten sopivat tilinpäätöksen tunnusluvut, joissa on huomioitu yhdistyksen erityispiirteet.

3.1 Yhdistyksen päätöksenteon periaatteita

Yhdistyksen päätöksentekoa säätelevät yhdistyslaki ja yhdistyksen säännöt. Yhdistyslain 16 §:n mukaan päätösvalta yhdistyksessä kuuluu sen jäsenille. Yhdistyksen säännöissä voidaan kuitenkin määrätä, että päätösvaltaa käyttävät yhdistyksen valtuutetut tai yhdistyksessä sekä siihen suoraan tai välillisesti kuuluvissa yhdistyksissä jäseninä olevat yksityiset henkilöt liittoäänestyksessä. Yhdistyslain 17 §:n mukaan jäsenet käyttävät päätösvaltaansa yhdistyksen kokouksessa. Yhdistyslain 20 § määrittää milloin yhdistyksen kokous on pidettävä.

Yhdistyslain 23 §: mukaan yhdistyksen kokouksen on päätettävä:

”Yhdistyksen tai, jos säännöissä on niin määrätty, valtuutettujen kokouksessa on päätettävä: [\(16.7.2010/678\)](#)”

1) yhdistyksen sääntöjen muuttamisesta;

2) kiinteistön luovuttamisesta tai kiinnittämisestä taikka yhdistyksen toiminnan kannalta huomattavan muun omaisuuden luovuttamisesta;

3) 30 §:ssä tarkoitettusta äänestys- ja vaalijärjestyksestä;

4) hallituksen tai sen jäsenen taikka tilintarkastajan tai toiminnantarkastajan valitsemisesta tai erottamisesta; [\(16.7.2010/678\)](#)”

5) tilinpäätöksen vahvistamisesta ja vastuuvapauden myöntämisestä; sekä

6) yhdistyksen purkamisesta.

Säännöissä voidaan määrätä, että hallitus voi päättää yhdistyksen omaisuuden myymisestä, vaihtamisesta ja kiinnittämisestä.”

Yhdistyksen päätöksenteon ylintä valtaa käyttää yhdistyksen kokous, jota usein kutsutaan myös vuosikokoukseksi. Yhdistyksen kokous pidetään yksi tai kaksi kertaa vuodessa yhdistyksen sääntöjen mukaisesti. Yhdistyksen kokouksessa jäsenistön keskuudesta valitaan yhdistyksen hallituksen jäsenet, jotka käyttävät jäsenistön heille antamaa valtaa yhdistyksen päätöksenteossa. Yhdistysten koot vaihtelevat pienestä suuriin. On monia yhdistyksiä, joissa ei ole palkattua henkilöstöä lainkaan. Ellei palkattua henkilöstöä ole, yhdistyksen kaikki tehtävät on jaettu jäsenistön hoidettavaksi. Mikäli kyseessä on suurempi yhdistys, silloin hallitus valitsee toiminnanjohtajan ja yhdistyksen toimintatavasta riippuen muut työntekijät valitsee joko toiminnanjohtaja tai yhdistyksen hallitus.

Yhdistystoiminnan yksi ominaispiirre on se, ettei yhdistyksessä tavoitella ensisijaisesti taloudellista tulosta, vaan ylijäämät ohjataan aatteelliseen toimintaan. Yhdistystä koskevassa päätöksenteossa on aina huomioitava yhdistyksen jäsenistö. Yhdistyksen taloutta on hoidettava järkevästi ja huomioitava tulevien vuosien haasteet. Yhdistyksen hallitus määrittelee talouden suuntaviivat, joiden mukaan yhdistys toimii. Taloudenhoidossa huomioidaan hyvän hallintotavan periaatteet: avoimuus, rehellisyys ja tilivelvollisuus.

Yhdistyksen hallitus tekee yhdistyksen taloutta koskevat päätökset yhdistyksen kokouksen (vuosikokouksen) antaman valtuutuksen mukaan. Yhdistysten henkilöresurssit ovat usein niukat, eikä yhdistyksellä ole välttämättä toiminnanjohtajaa ja taloudenhoitajaa. Jos yhdistyksellä on toiminnanjohtaja, hänelle on delegoitu taloudenhoito ja isommissa yhdistyksissä on erikseen yhdistyksen taloudenhoitaja. Toiminnanjohtaja ja taloudenhoitaja toimivat niiden ohjeiden mukaisesti, mitä yhdistyksen hallitus heille antavat. On tärkeää, että yhdistysten hallituksen kokouksissa käydään läpi yhdistyksen talouteen liittyviä asioita monipuolisesti sekä johdon, että taloushallinnon näkökulmasta, vaikka yhdistyksen päätavoitteena ei ole

voiton tuottaminen. Hyvä taloudenhoito mahdollistaa aatteellisen yhdistyksen sääntöjen mukaisen toiminnan jatkuvan kehittämisen.

3.2 Yleistä tilinpäätösanalyysistä

Kallunki ja Kytösen (2007) mukaan tilinpäätösanalyysissä verrataan eri yritysten taloudellista tilaa samalla ajanhetkellä ja yksittäisten yritysten tai yritysjoukon taloudellisen tilan kehittymistä eri ajanjaksoina. Esimerkkinä edellisistä vertailuista voidaan mainita mm. osakesijoittajan tekemät arviot yritysten julkaisemista tilinpäätösvoitoista. Jälkimmäisistä vertailuista mainittakoon esimerkiksi kansantaloudellisia analyysejä tekevien instituutioiden ennusteet yritysten tulevien voittojen kehityksestä. Tietoja yrityksen taloudellisesta tilasta käyttävät ja tarvitsevat yrityksen sidosryhmät kuten verottaja, velkojat, sijoittajat, asiakkaat tai tiedotusvälineet. Eri sidosryhmät ovat kiinnostuneita yrityksen tilasta hieman erilaisista näkökulmista. Tämän vuoksi tilinpäätösanalyysin avulla tuotetaan tietoa yrityksen toiminnasta useista näkökulmista. Yrityksen kannattavuus, vakavaraisuus, maksuvalmius ja toiminnan tehokkuus ovat keskeisimpiä analysoinnin kohteena olevia yrityksen ominaisuuksia. (Kallunki & Kytönen. 2007, 14.)

Yritystutkimus ry:n (2011) mukaan tilinpäätösanalyysin perustietona on virallinen tilinpäätös, liitteet ja muu käytettävissä oleva informaatio. Tilinpäätöksen oikaisemisen lähtökohtana on tarve jalostaa tilinpäätöstietoa niin, että se palvelee parhaiten analyysin tekijän tarkoitusta. Analyysi merkitsee toisaalta kannanottoa virallisen tilinpäätöksen eriin ja niiden arvostamiseen, toisaalta erien ryhmittelyyn toimintakauden tulosta, taloudellista asemaa ja maksuvalmiutta määriteltäessä. (Yritystutkimus ry. 2011, 7.)

3.3 Tilinpäätösanalyysin sovellettavuudesta yhdistyksen käyttöön

Tilinpäätösanalyysiä koskeva kirjallisuus on tehty pääosin osakeyhtiön näkökulmasta. Tarkasteltaessa tilinpäätösanalyysiä yhdistyksen näkökulmasta joudutaan soveltamaan tilinpäätösanalyysiä yhdistyksen tarpeisiin. Tunnuslukujen käsittelyssä on huomioitava, että yleiset, kirjallisuudessa esitetyt ohjeavot on tehty osake-

yhtiöiden käyttöön ja tämä seikka vaatii erityistä pohdintaa ja soveltamista, jotta yhdistyksen käyttöön löytyy tilinpäätöksen tunnusluvut. Tämän opinnäytetyön painopiste tilinpäätösanalyysissä ei ole perinteinen tilinpäätösanalyysi, vaan yhdistyksen talouden ja rahoituksen arviointi tilinpäätösaineistosta. Tunnuslukujen käsitelystä yrityksen arvon määrittämisestä ei käsitellä tässä kehittämistehtävässä lainkaan. Yhdistyksen säännöt määrittävät mihin yhdistyksen varat ohjataan, mikäli yhdistys purkautuu.

3.4 Yhdistyksen tilinpäätöstietojen oikaiseminen

Kallunki ja Kytösen (2007) mukaan yrityksessä on mahdollisuus vaikuttaa tilinpäätöksensä sisältöön erilaisten harkinnanvaraisten kirjausten kautta. Jotta eri yritysten julkaisemat tilinpäätökset olisivat vertailukelpoisia, ne on oikaistava ennen varsinaista tilinpäätösanalyysiä. (Kallunki & Kytönen. 2007, 29.)

Tämän opinnäytetyön painopiste on yhdistyksen talouden ja rahoituksen arviointi tilinpäätösaineistosta ja tilinpäätöstietojen oikaiseminen tehdään yhdistyksen näkökulmasta. Sen vuoksi tuloslaskelman ja taseen oikaisuissa ei käsitellä kaikkia yrityksen tuloslaskelman ja taseen oikaisuja. Yhdistyksen tilinpäätöksen oikaisuissa on otettava huomioon yhdistyksen säännöt. Jos yhdistyksen säännöt määrittävät, että yhdistyksen varsinaiseen toimintaan kuuluvat avustusten, lahjoitusten ja testamenttien vastaanottaminen, niin silloin näitä eriä ei myöskään oikaista pois tilinpäätösanalyysissä. On huomioitava, että yhdistys voi saada toimintaansa yleisavustuksia ja erityiseen toimintaan kohdennettuja avustuksia. Yleisavustukset esitetään tuloslaskelmakaavan mukaisesti satunnaisessa erässä, omalla rivillään ja erityiseen toimintaan kohdennetut avustukset varsinaisessa toiminnassa. Tässä opinnäytetyössä case-yhdistyksen saadut avustukset, lahjoitukset ja testamentit kuuluvat yhdistyksen varsinaiseen toimintaan, eikä niitä oikaista pois tilinpäätösanalyysiä tehtäessä.

3.4.1 Yhdistyksen tuloslaskelman oikaiseminen

Todellisen tuloksen selvittämiseksi Kallunki ja Kytösen (2007) mukaan laaditaan laskelma, jonka tuloksena saatavaa tulosta nimitetään nettotulokseksi. Mikäli myös satunnaiset tuotot ja kulut otetaan huomioon, saadaan selville kokonaistulos. Osa-keyhtiön tuloslaskelman oikaisueriä ovat myyntisaamisten epävarmat erät, joilla korjataan liikevaihtoa ja muihin säännöllisiin tuottoihin sisältyvät epäsäännölliset tuotot kuten esim. saadut tuotekehitysavustukset, jotka siirretään satunnaisiin eriin. Muita oikaisueriä ovat tuotantoa vastaavan aine- ja tarvikekäytön määrä, jolloin ainevaraston lisäys vähennetään ostokuluista ja vähennys lisätään ostokuluihin. Valmistus omaan käyttöön lisätään valmisteverastojen muutokseen. Mikäli varaston arvoa joudutaan oikaisemaan todellisen arvon mukaiseksi, kulut korjaantuvat varaston muutoksen kautta. Henkilöstökulujen vähennykseksi kirjatut saadut avustukset siirretään satunnaisiin tuottoihin. Hyvän kirjanpitotavan mukaan kursierojen kirjauksissa tulisi noudattaa ns. varovaisuusperiaatetta, jonka mukaan kurssitappio kirjataan heti, kun se todetaan ja kurssivoitto vasta sen realisoituessa. Tuloksenjärjestelyeriin kuuluvat poistoeron muutos ja vapaaehtoisten varausten muutos jätetään pois oikaistusta tuloslaskelmasta. Sen sijaan pakolliset varaukset perustuvat todennäköisiin menetyksiin, joten niiden muutosta ei eliminoida. Nettotulokseen vaikuttaviksi veroiksi tulevat vain analysoitavan tilikauden verot. (Kallunki & Kytönen. 2007, 44 - 46.)

Yhdistyksen kirjanpidossa varauksia käytetään vain vähän. Yleisimpiä varauksia ovat varautuminen isompiin investointeihin tai remontteihin. Mikäli yhdistys on yleishyödyllinen, niin yhdistys maksaa veroa vain elinkeinotulosta. Jos yhdistys vastaanottaa testamenttituloja, nämä tulot vaihtelevat suuresti vuosittain. Testamenttitulo on kirjattava yhdellä kertaa yhdistyksen kirjanpitoon ja sen vuoksi yhdistyksen tilikauden tulos voi vaihdella paljon tilikausien välillä. Myös satunnaiset tuotot ja kulut on kirjattava yhdellä kertaa kirjanpitoon. Näitä ovat mm. myyntivoitot ja -tappiot. Yhdistyksen tuloslaskelman oikaisuja on vain vähän. Jos yhdistyksen säännöissä on maininta, että saadut avustukset, lahjoitukset ja testamentit ovat osa yhdistyksen varsinaista toimintaa ja jos yhdistys on yleishyödyllinen, eikä yhdistyksen tilinpäätöksessä ole varauksia, niin silloin yhdistyksen tuloslaskelmasta voi tehdä oikaisuja vain vaihto-omaisuuden ja henkilöstökulujen osalta.

3.4.2 Yhdistyksen taseen oikaiseminen

Tilinpäätösanalyysin näkökulmasta Kallunki ja Kytösen (2007) mukaan omaisuuden arvon tulisi mahdollisimman hyvin vastata todellista arvoa. Vertailukelpoisuutta tarkasteltavien vuosien välillä voidaan parantaa vähentämällä tehdyt arvonkorotukset käyttöomaisuuden arvosta. Käyttöomaisuusoikaisuja vaativat myös investointiavustuksilla tai varauksilla katetut investoinnit. Tällöin katettu osa lisätään poisto-osuuden vähentämisen jälkeen käyttöomaisuuteen. Taseoikaisuissa aktivoitujen kurssitappioiden määrä vähennetään siirtosaamisista. Lisäksi tuloslaskelmassa mahdollisesti vähennetyt realisoitumattomat kurssivoitot siirretään varovaisuusperiaatteen mukaisesti taseen arvonkorotusrahastoon. Mikäli taseeseen sisältyy tuloa tuottamattomia aineettomia käyttöomaisuusmenoja, ne poistetaan taseesta. Tämä aiheuttaa vastaavan suuruisen korjauksen oman pääoman oikaisuihin. (Kallunki & Kytönen. 2007, 47.)

Kallunki ja Kytösen (2007) mukaan jos yritys on vuokrannut käyttöomaisuutensa, se ei näy mitenkään taseessa. Vertailukelpoisuuden saavuttamiseksi käyttöomaisuuden jäljellä oleva hankintahinta tulisi lisätä taseen Vastaavaa-puolelle ja leasingvastuut taseen vastattavien vieraaseen pääomaan. Oikaistussa taseessa esitetään koko vaihto-omaisuus yhtenä eränä. Varastojen arvot on ennen yhdistämistä oikaistava käyvän arvon mukaisiksi. Kirjanpitolain 4:5 §:n mukaan vaihto-omaisuuden hankintamenoon luetaan hankinnasta ja valmistuksesta aiheutuneet muuttuvat menot. Oikaistussa taseessa rahoitusomaisuudesta vähennetään myyntisaamisiin mahdollisesti sisältyvät epävarmat saatavat. Taseeseen sisällyttömät factoringsaamiset lisätään myyntisaamisiin ja sisäiset myyntisaamiset siirretään omaksi eräkseen. Oman pääoman oikaisua vaativat myös taseen vastaavaa – puolella suoritettavat omaisuuserien oikaisut, joita ovat mm. kurssierot ja käyttöomaisuuden arvonalennukset. Taseen poistoeroa joudutaan oikaisemaan, jos investointeja on katettu varauksilla tai avustuksilla ja poistoja korjattu katetulta osin. Sekä kertynyt poistoero että vapaaehtoiset varaukset lasketaan mukaan oikaistuun omaan pääomaan. Oikaistun taseen pitkäaikaisen vieraan pääoman ryhmään lisättäviä eriä ovat leasingvastuukanta, todellista eläkevastuun lisäystä pienemmästä siirrosta eläkesäätiölle syntyvä velka ja laskennallinen verovelka. Lyhytaikaisiin velkoihin lisätään taseen ulkopuoliset factoringsaamiset ja diskontatut saa-

mavekselit. Sekä pitkä- että lyhytaikaiset sisäiset velat siirretään omiksi erikseen. Mikäli tilikauden pituus eroaa 12 kuukaudesta, tuloslaskelman erät muunnetaan vuotuisiksi. Tämä toteutetaan jakamalla ao. erä tilikauden pituudella ja kertomalla kahdellatoista. Tase-eriin ei sen sijaan tehdä muutoksia. (Kallunki & Kytönen. 2007, 47 - 50.)

Yhdistyksen taseen oikaisueriä on vain vähän. Oikaisuja voi tehdä lähinnä vaihtomaisuudesta ja leasing-vastuista.

3.5 Keskeisimmät tunnusluvut

Kallunki ja Kytösen (2007) mukaan tilinpäätöksen sisältämä tieto yrityksen taloudellisesta tilanteesta esitetään yleensä tunnuslukujen muotoon tiivistettynä. Tunnusluvut lasketaan jakamalla jokin tuloslaskelman tai taseen erä jollain toisella, yleensä yrityksen kokoa mittaavalla erällä. Perinteisen tilinpäätösanalyysin avulla voidaan laskea hyvin monenlaisia tunnuslukuja moneen käyttötarkoitukseen. Käytännön tilinpäätösanalyysissä ongelmana onkin analyysin tekijän kannalta olennaisten tunnuslukujen valinta suuresta tunnuslukujoukosta. (Kallunki & Kytönen. 2007, 73 - 74.)

Tunnuslukujen valinnassa on huomioitava validiteetti ja reliabiliteetti. Tutkimuksen reliabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta. Mittauksen tai tutkimuksen reliabelius tarkoittaa siis sen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Toinen tutkimuksen arviointiin liittyvä käsite on validius (pätevyys). Validius tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. (Hirsjärvi ym. 2007, 226.)

Tässä kehittämistehtävässä tarkastellaan kannattavuutta, vakavaraisuutta, maksuvalmiutta, kiertoaika- eli tehokkuuslukuja ja kasvua mittaavia tunnuslukuja. Yrityksen arvon määrittäystä ei käsitellä tässä kehittämistehtävässä lainkaan. Yhdistyksen säännöissä on maininta minne yhdistyksen varat ohjataan, mikäli yhdistys purkautuu.

3.6 Kannattavuutta mittaavat tunnusluvut

Yrityksen kannattavuus tarkoittaa Kallunki ja Kytösen (2007) mukaan yrityksen kykyä tuottaa liiketoiminnallaan tuloja enemmän kuin tulojen hankkimiseksi on tarvinnut uhrata menoja. Yrityksen tulot ja menot vaihtelevat investointien ajoittumisen ja suhdannevaihtelujen mukaan, joten kannattavuus määritellään yleensä yrityksen pitkän aikavälin tulontuottamiskyvyksi. Kannattavuutta mitataan jakamalla yrityksen tilikauden tuotot yritystoiminnan sitoman pääoman määrällä. Näin pystytään vertaamaan erikokoisten yritysten kannattavuutta. Kannattavuutta voidaan tarkastella myös erilaisten sijoittajien näkökulmasta laskelmalla kannattavuuden tunnuslukuja käyttäen eri pääomalajeja kuten omaa pääomaa ja koko sijoitettua pääomaa. Kannattavuuden mittaaminen yhden tilikauden lukujen perusteella ei vastaa kannattavuuden pitkän aikavälin luonnetta, mutta tällä tavoin voidaan varsin luotettavasti arvioiden yritysten kannattavuutta. (Kallunki & Kytönen. 2007, 74.)

Yritystutkimus ry:n (2011) mukaan oikaistusta tuloslaskelmasta laskettavia kannattavuuden tunnuslukuja ovat mm. myyntikateprosentti, käyttökateprosentti, liiketulosprosentti, nettotulosprosentti ja rahoitustulosprosentti. Oikaistusta tuloslaskelmasta ja oikaistusta taseesta laskettavia tunnuslukuja ovat kokonaispääoman tuotto prosentti, sijoitetun pääoman tuotto prosentti ja oman pääoman tuotto prosentti. Myyntikateprosentti on yleisesti käytössä tukku- ja vähittäiskaupassa. Myyntikateprosenttia voidaan käyttää yhdistyksessä vain liiketoimintayksiköissä, joissa on myyntituloja ja tarvikeostoja. Käyttökateprosentti kertoo yrityksen liiketoiminnan tuloksen ennen poistoja ja rahoituseriä. Käyttökateprosenttia on mielekästä verrata vain saman toimialan yritysten kesken. Käyttökateprosenttia ei voida siis laskea yhdistysten tilinpäätöksistä, koska kahta samanlaista yhdistystä ei ole olemassa. Liiketulos on oikaistun tuloslaskelman välitulos, joka poikkeaa virallisen tuloslaskelman liikevoitosta (-tappiosta) analyysissä tehtyjen oikaisujen määrällä. (Yritystutkimus ry. 2011, 60 - 61.)

Nettotulos saadaan, kun liiketulokseen lisätään tuloslaskelman rahoitustuotot ja vähennetään rahoituskulut ja verot. Jotta toimintaa voidaan pitää kannattavana, tulee yrityksen nettotuloksen olla positiivinen. Nettotuloksen riittävyys ja vaadittava vähimmäistaso määräytyvät mm. pääomarakenteen vahvistamispyrkimysten ja

voitonjakotavoitteiden mukaan. (Yritystutkimus ry. 2011, 62.) Mikäli yhdistys ei ole verovelvollinen, niin nettotuloksesta saadut arvot ovat liian hyviä, eivätkä ne ole vertailukelpoisia Yritystutkimus ry:n ohjearvojen kanssa.

Lisäämällä nettotulokseen ennen liiketulosta vähennetyt poistot ja arvonalentumiset saadaan rahoitustulos. Rahoitustuloksen tulee riittää lainojen lyhennyksiin, investointien omarahoitusosuuksiin, käyttöpääoman lisäykseen ja voitonjakoon omalle pääomalle, joten sen on ylitettävä nollataso lyhyelläkin aikavälillä. (Yritystutkimus ry. 2011, 62.) Rahoitustuloksen osalta on sama tilanne kuin nettotuloksen osalta, että mikäli yhdistys ei ole verovelvollinen, niin nettotuloksesta saadut arvot ovat liian hyviä, eivätkä ole vertailukelpoisia Yritystutkimus ry:n ohjearvojen kanssa.

3.6.1 Liiketulosprosentti

Yritystutkimus ry:n (2011) mukaan liiketulosprosentin laskeminen on mahdollista myös yhdistyksen tilinpäätöksestä. Liiketulos on oikaistun tuloslaskelman välitulos, joka poikkeaa virallisen tuloslaskelman liikevoitosta (-tappiosta) analyysissä tehtyjen oikaisujen määrällä. Tällaisia oikaisuja voivat olla mm. laskennallinen palkka-korjaus ja liiketoiminnan muista tuotoista ja kuluista satunnaisiin eriin tehdyt siirrot. Liiketulos kertoo kuinka paljon varsinaisen liiketoiminnan tuotoista on jäljellä ennen rahoituseriä ja veroja. Liiketulos on kansainvälisesti käytetty luku (EBIT). Tunnusluku soveltuu yksittäisen yrityksen kehityksen seuraamiseen, toimialan sisäiseen vertailuun ja jopa eri toimialojen väliseen vertailuun.

Kaava 1. Liiketulosprosentti:
$$\frac{\text{Liiketulos}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}} \times 100$$

Yritystutkimus ry:n (2011, 61-62) ohjearvot ovat liiketulosprosenttia arvioitaessa:

- yli 10 % hyvä
- 5 - 10 % tyydyttävä
- alle 5 % heikko

3.6.2 Koko pääoman tuotto prosentti, ROA

Koko pääoman tuotto prosentti, ROA on Yritystutkimus ry:n (2011) mukaan kannattavuuden mittari, johon ei yrityksen veronmaksupolitiikalla eikä yhtiömuodosta johtuvalla verotustekniikalla ole vaikutusta. Näin ollen ROA soveltuu hyvin myös yhdistysten käyttöön. Tunnusluku mittaa yrityksen kykyä tuottaa tulosta kaikelle toimintaan sitoutuneelle pääomalle. Luku on sijoitetun pääoman tuotto prosenttia käyttökelpoisempi erityisesti silloin, kun jakoa korolliseen ja korottomaan pääomaan ei pystytä selvittämään. ROA:n vertailukelpoisuutta eri yritysten kesken voi vaikeuttaa se, että eri yritykset ovat käyttäneet eri tavoin mahdollisuutta tehdä käyttöomaisuuteensa arvonnkorotuksia. Niillä yrityksillä, jotka ovat tehneet arvonnkorotuksia, jäävät tuotto prosentit alhaisemmiksi kuin niillä, jotka käyttävät tasearvojen pohjana vain hankinta-arvoja.

Kaava 2. ROA:
$$\frac{\text{Nettotulos} + \text{Rahoituskulut}}{\text{Taseen loppusumma (keskiarvo)}} \times 100$$

Rahoituskuluilla tarkoitetaan korkokuluja ja muita rahoituskuluja sekä kurssitappioita. Yritystutkimus ry:n (2011, 63 - 64.) ROA:n ohje arvot ovat:

> 10 %	hyvä
5- 10 %	tydyttävä
< 5 %	heikko

3.6.3 Sijoitetun pääoman tuotto prosentti, ROI

Sijoitetun pääoman tuotto% = ROI mittaa Yritystutkimus ry:n (2011) mukaan suhteellista kannattavuutta eli sitä tuottoa, joka on saatu yritykseen sijoitetulle, korkoa tai muuta tuottoa vaativalle pääomalle. Sijoitettu pääoma lasketaan tilikauden alun ja lopun keskiarvona. Jos tilikauden oikaistu oma pääoma on negatiivinen, on sijoitettu pääoma kuitenkin vähintään sijoitetun vieraan pääoman suuruinen. Jos yrityksen tilikausi poikkeaa normaalista, on tuotto prosentti muunnettava kahtatoista kuukautta vastaavaksi.

Kaava 3. ROI: $\frac{\text{Nettotulos} + \text{Rahoituskulut} + \text{Verot (12 kk)}}{\text{Sijoitettu pääoma (keskiarvo)}} \times 100$

Sijoitettu pääoma (keskiarvo)

Tunnusluvun vertailtavuutta eri yritysten kesken voi heikentää se, ettei käytettävissä ole riittäviä tietoja vieraan pääoman jakamiseksi korolliseen eli tuottoa vaativaan ja korottamaan pääomaan. Myös suuret investoinnit ja tehdyt arvonkorotukset aiheuttavat ongelmia tunnusluvun kehityksen arvioinnissa.

Sijoitetun pääoman tuotto prosenttia voidaan pitää välttävänä, kun se on vähintään yrityksen korollisesta vieraasta pääomasta maksaman keskimääräisen rahoituskuluprosentin suuruinen. Viime vuosina Suomessa rahalaitosten myöntämien lainojen korkotasoa on ollut varsin kohtuullinen, joten edellä mainitun ohjeen mukaan välttävä sijoitetun pääoman tuotto prosentti on tällä hetkellä noin 3 – 5 %. Riskittömän tuoton tasoa, noin 10 % pidetään tyydyttävänä sijoitetun pääoman tuotto prosenttina. (Yritystutkimus ry. 2011, 64 - 65.) Sijoitetun pääoman tuotto prosentti, ROI voidaan laskea yhdistyksen tilinpäätöksestä, vaikka yhdistyksessä ei ole sijoitettua pääomaa. Tunnusluvun laskennassa verot ovat mukana ja mikäli yhdistys ei ole verovelvollinen, niin tunnusluvusta tulee 'liian hyvä'. ROI tunnusluku ei ole yhdistykselle käyttökelpoinen pääoman tuoton tunnusluku.

3.6.4 Oman pääoman tuotto prosentti, ROE

Oman pääoman kannattavuudella = ROE tarkoitetaan yritykseen sijoitetulla omalla pääomalla rahoitettujen menojen kykyä tuottaa pitkällä tähtäyksellä omistajille kuuluvaa tuloa sijoittamisen ja kertyneen tulon välinen aikaviive huomioiden. Oman pääoman kannattavuus riippuu siitä, miten paljon yritykseen on sijoitettu oman pääoman lisäksi vierasta pääomaa. Vierasta pääomaa tuottaa hyvin sijoitettuna omistajille suuren tuoton, mutta tuo mukanaan myös suuren tappiovaaran. Tässä yhteydessä puhutaan vieraan pääoman vipuvaikutuksesta, jolla tarkoitetaan sitä, että kasvava vieraan pääoman ja oman pääoman suhde vipuaa oman pääoman tuottoa suuremmaksi, jos koko pääoman tuottosuhteen ja vieraan pääoman kuluprosentin välinen erotus on positiivinen.

Kaava 4. ROE:
$$\frac{\text{Nettotulos (12 kk)}}{\text{Oikaistu oma pääoma (keskiarvo)}} \times 100$$

Tunnusluvulle ei ole järkevää tulkintaa, jos sen nimittäjä on nolla tai negatiivinen. Normaalioloissa tunnuslukua voidaan pitää hyvänä, jos se ylittää 20 %. (Kytönen. 2011. Tilinpäätösanalyysin opetusmateriaali.)

Oman pääoman tuottoprosentin tavoitetaso määräytyy omistajien asettaman tuottovaatimuksen mukaan, johon oleellisesti vaikuttaa sijoitukseen liittyvä riski. Yrityksen on pystyttävä aikaansaamaan tuottoa vieraan pääoman lisäksi myös omalle pääomalle. Pääoman tuottoprosentista oman pääoman tuotto on tunnusluku, johon mahdolliset arvonkorotukset vaikuttavat eniten. (Yritystutkimus ry. 2011, 65.)

Yhdistyksen toimintaan ei sijoiteta pääomaa eikä pääoman tuotolle aseteta tuottovaatimuksia. Pääoma vahvistuu positiivisten tilikauden tulosten myötä. Oman pääoman tuottoprosentti, ROE voidaan laskea yhdistyksen tilinpäätöksestä, mutta se ei sovellu hyvin yhdistyksen tilinpäätöksen tunnusluvuksi.

3.6.5 Kannattavuutta mittaavien tunnuslukujen soveltuvuus yhdistysten käyttöön

Yhdistysten kannattavuuden mittaaminen ei ole yksiselitteistä yhdistyksen erityispiirteiden vuoksi. Myyntikateprosentti on käytössä tukku- ja vähittäiskaupassa, käyttökateprosentti voidaan laskea, mutta sitä on järkevä verrata vain saman toimialan yritysten kesken. Yhdistyksen yleishyödyllisyys status vaikuttaa myös tunnuslukujen laskentaan. Mikäli yhdistys ei ole verovelvollinen, niin silloin tunnuslukujen arvot ovat liian hyviä suhteessa osakeyhtiöiden tilinpäätöksistä laadittuihin tunnuslukujen ohjearvoihin. Näin on tilanne esim. nettotuloksen, rahoitustuloksen ja sijoitetun pääoman tuottoprosentin (ROI) osalta. Oman pääoman tuottoprosentin (ROE) tunnusluvun käytettävyys ei ole kovin hyvä, koska yhdistyksen toimintaan ei sijoiteta pääomaa, eikä pääoman tuotolle aseteta tuottovaatimuksia.

Yhteenvedona kannattavuutta mittaavien tunnuslukujen soveltuvuudesta yhdistyksen talouden arviointiin voidaan sanoa, että parhaiten eri toimialojen yhdistysten

käyttöön soveltuva tunnusluku on liiketulosprosentti (EBIT). Myös koko pääoman tuotto-prosentti, ROA on käyttökelpoinen kannattavuuden tunnusluku, jossa yhtiömuodolla eikä verotustekniikalla ole vaikutusta. ROA:n käytön ongelma on vain se, että tunnusluvun vertailu eri yritysten kesken ei ole niin hyvä, koska yritykset käyttävät eri tavalla mahdollisuutta tehdä käyttöomaisuuden arvonkorotuksia.

3.7 Vakavaraisuutta mittaavat tunnusluvut

Kallunki ja Kytösen (2007) mukaan yrityksen vakavaraisuus tarkoittaa vieraan ja oman pääoman osuutta koko pääomasta. Vakavaraisuudesta käytetään myös nimityksiä velkaisuus tai rahoitusrakenne. Vakavaraisella yrityksellä vieraan pääoman osuus koko pääomasta ei ole liian suuri ja yritys pystyy vaivatta selviytymään vieraan pääoman korkomaksuista. (Kallunki & Kytönen. 2007, 80.)

Vakavaraisuutta mitataan mm. omavaraisuusasteen, vieraan pääoman takaisinmaksukyvyyn ja nettovelkaantumisasteen, Gearing tunnusluvuilla.

3.7.1 Omavaraisuusaste, staattinen vakavaraisuus

Omavaraisuusaste mittaa Yritystutkimus ry:n (2011) mukaan yrityksen vakavaraisuutta, yrityksen tappionsietokykyä ja kykyä selviytyä sitoumuksistaan pitkällä aikavälillä. Staattisella vakavaraisuudella tarkoitetaan pääomarakennetta ja staattista vakavaraisuutta mitataan omavaraisuusasteella. Yrityksen käyttämästä poistotavasta ja inflaatiosta johtuen voivat käyttöomaisuuden käyvät arvot poiketa selvästi omaisuuden tarkasteluajankohdan tasearvoista. Mikäli käyvät arvot ylittävät merkittävästi tasearvot ja erotus on varmuudella todettavissa, voidaan omavaraisuusastetta laskettaessa tämä käyttöomaisuusvaraus lisätä taseen omiin pääomiin. Käyttöomaisuus voi olla myös taseessa yliarvostettu, jolloin omia varoja joudutaan korjaamaan tasearvoa pienemmiksi. Korjausten vaikutus näkyy siten myös oikaistun taseen loppusummassa.

Kaava 5. Omavaraisuusaste%: $\frac{\text{Oikaistu oma pääoma}}{\text{Oikaistun taseen loppusumma} - \text{saadut ennakot}} \times 100$

Yritystutkimus ry:n (2011, 66-67) mukaan omavaraisuusasteen ohjearvot ovat:

yli 40 %	hyvä
20- 40 %	tydyttävä
alle 20 %	heikko

Omavaraisuusaste voidaan laskea yhdistyksen tilinpäätöksestä ja tunnusluku kuvaa erittäin hyvin yhdistyksen toiminnan vakavaraisuutta.

3.7.2 Vieraan pääoman takaisinmaksukyky, dynaaminen vakavaraisuus

Dynaamisella vakavaraisuudella tarkoitetaan takaisinmaksukykyä. Mitä paremmin yritys kykenee hoitamaan vieraan pääoman maksuvelvoitteet (korot ja lyhennykset), sitä paremmaksi sen dynaaminen vakavaraisuus katsotaan. Jos yrityksen tulorahoituksessa on häiriöitä, suuret velat voivat kaataa yrityksen, ellei se selviä maksuvelvoitteistaan. Dynaaminen vakavaraisuus samaistetaan usein liikeriskin käsitteeseen. Dynaamista vakavaraisuutta mitataan vieraan pääoman takaisinmaksukyvyllä.

Vieraan pääoman takaisinmaksukyky antaa luotettavan kuvan siitä, miten paljon yritys tuottaa tulorahoitusta suhteessa velkataakkaansa. Tunnusluvun ehdoton alaraja on 0 ja tyydyttävänä arvoina voidaan pitää 5 – 10 %.

Kaava 6. Vieraan pääoman takaisinmaksukyky: $\frac{\text{Rahoitustulos}}{\text{Oikaisun taseen velat}} \times 100$

Tunnusluvun arvoa voidaan parantaa, parantamalla rahoitustulosprosenttia ja pienentämällä suhteellista velkaantumista. Muita vakavaraisuuden mittareita ovat velkaantuneisuusprosentti, velkaantumisaste ja Gearing, nettovelkaantumisaste. (Kytönen. 2011. Tilinpäätösanalyysin opetusmateriaali.)

Yhdistyksen tilinpäätöksen tunnusluvuista voidaan laskea vieraan pääoman takaisinmaksukyky, mutta se ei ole niin käyttökelpoinen tunnusluku kuin omavarai-

suusaste. Vieraan pääoman takaisinmaksukyvyyn tunnusluvun tulokset eivät ole vertailukelpoisia osakeyhtiöistä saatuihin tunnuslukuihin, jos yhdistys ei ole verovelvollinen. Yhdistyksen rahoitustulos antaa paremman tuloksen kuin verotettava osakeyhtiö.

3.7.3 Nettovelkaantumisaste, Gearing

Vakavaraisuutta mitataan myös nettovelkaantumisasteella, niin sanotulla gearing-luvulla, jossa korollisesta vieraasta pääomasta vähennetään likvidit rahoitusvarat ja jaetaan oikaistulla omalla pääomalla. (Kallunki & Kytönen. 2007, 83 -84.)

Kaava 7. Nettovelkaantumisaste, Gearing:

$$\frac{\text{Korollinen vieras pääoma} - \text{likvidit rahoitusvarat}}{\text{Oikaistu oma pääoma}}$$

Yritystutkimus ry:n (2011) mukaan tunnusluvun arvon ollessa alle 1, voidaan sitä pitää hyvänä. Jos luvun miinusmerkkisyys johtuu negatiivisesta omasta pääomasta, on tunnusluvun arvo heikko. (Yritystutkimus ry. 2011, 66-67) Nettovelkaantumisaste voidaan laskea yhdistyksen tilinpäätöksestä. Yhdistyksen nettovelkaantumisaste, Gearing tunnusluku ei ole vertailukelpoinen osakeyhtiöiden tunnuslukujen kanssa.

3.7.4 Vakavaraisuutta mittaavien tunnuslukujen soveltuvuus yhdistysten käyttöön

Verotus vaikuttaa yhdistysten vakavaraisuuden mittaamisen tunnuslukuihin samalla tavoin kuin kannattavuutta mittaavien tunnuslukujen osalta. Parhaiten eri toimialojen yhdistysten käyttöön soveltuva vakavaraisuutta mittaava tunnusluku on omavaraisuusaste, joka kuvaa staattista vakavaraisuutta. Omavaraisuusasteen tunnuslukuun yhdistyksen toimiala ja verotustapa eivät vaikuta. Vieraan pääoman takaisinmaksukyky ja nettovelkaantumiste, Gearing tunnusluvut eivät ole käyttökelpoisia tunnuslukuja yhdistyksille erilaisen verotustavan vuoksi.

3.8 Maksuvalmiutta mittaavat tunnusluvut

Maksuvalmius tarkoittaa Yritystutkimus ry:n (2011) yrityksen kykyä hoitaa kaikki maksunsa ajallaan ja edullisimmalla mahdollisella tavalla. Kassa-alennusten hyödyntäminen ja käyttämätön käyttötilimiitti kertovat yleensä hyvästä maksuvalmiustilanteesta. Maksukyvyyn heikkoutta puolestaan merkitsevät erääntyneet maksut, maksetut yliaikakorot ja kalliin lisärahoituksen käyttö. Maksuvalmius voi olla sekä dynaaminen että staattinen käsite. Dynaaminen maksuvalmius mittaa tulo-rahoituksen riittävyttä maksuvelvoitteiden hoitamiseen tilikauden aikana. Dynaamista maksuvalmiutta voidaan tarkastella kassavirtalaskelman avulla. Staattisessa näkökulmassa maksuvalmiutta tarkastellaan tietyllä hetkellä kuten tilinpäätöshetkellä ja verrataan nopeasti rahaksi muutettavan omaisuuden suhdetta lyhytaikaisiin velkoihin. (Yritystutkimus ry. 2011, 71.)

Yhdistyksen tilinpäätöksen tunnusluvuista maksuvalmiuden tunnusluvut ovat tärkeitä. Yhdistyksen toiminnassa maksuvalmiuden ennakkoinnilla on suuri merkitys, koska yhdistyksen toiminnan luonteeseen voi kuulua tilikauden aikana isoja kausivaihteluita tulojen muodostuksessa.

3.8.1 Quick ratio

Quick ratiossa ainoastaan rahoitusomaisuudella arvioidaan olevan arvoa, jos yrityksen toiminta loppuisi ja yrityksen omaisuus myytäisiin. Tämä perustuu ajatukseen, että vaihto-omaisuuden todellinen markkina-arvo yrityksen toiminnan loppuessa ei välttämättä vastaa kirjanpidollista arvoa. (Kallunki & Kytönen. 2007, 86.)

Kaava 8. Quick ratio:
$$\frac{\text{Vaihtuvat vastaavat} - \text{vaihto-omaisuus}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma} - \text{saadut ennakot}} \times 100$$

Saadut ennakot ovat keskeneräiseen työhön tai projektiin liittyviä lyhytaikaisia ennakkoita.

Yritystutkimus ry:n (2011, 71.) mukaan omavaraisuusasteen ohjearvot ovat:

>1	hyvä
0,5 - 1	tydyttävä
< 0,5	heikko

Quick ration arvoa voidaan parantaa pitämällä enemmän varoja rahoitusomaisuutena ja pienentämällä lyhytaikaista vierasta pääomaa. Quick ratio – tunnusluku sopii erittäin hyvin yhdistysten käyttöön, koska siinä ei käsitellä vaihto-omaisuutta. Quick ratio'n tulokset ovat myös vertailukelpoisia eri yhdistysten välillä toimialasta riippumatta.

3.8.2 Current ratio

Kallunki ja Kytösen (2007) mukaan current ratiossa oletetaan, että vaihto-omaisuudella on myyntiarvoa yrityksen likvidointitilanteessa. Yritys voisi tällöin realisoida vaihto-omaisuutensa kohtuullisen ajan kuluessa toiminnan lopettamisesta, ja saadut varat voitaisiin käyttää lyhytaikaisen vieraan pääoman takaisin maksamiseen. Tämän oletuksen realistisuus riippuu paljon yrityksen toimialasta, sillä varaston markkina-arvoon vaikuttaa luonnollisesti se, millaisia tuotteita varastossa on. Vaihto-omaisuuden oikean arvostuksen vaikeuden vuoksi maksuvalmiutta arvioidaan usein käyttäen quick ratiota current ration rinnalla. (Kallunki & Kytönen. 2007, 86.)

Kaava 9. Current ratio:
$$\frac{\text{Vaihtuvat vastaavat}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma}} \times 100$$

Yritystutkimus ry:n (2011, 71-72.) mukaan omavaraisuusasteen ohjearvot ovat:

<2	hyvä
1 - 2	tydyttävä
< 1	heikko

Sekä Quick että Current ratio ovat staattisen maksuvalmiuden lukuja eli mittaavat tilinpäätöshetken tilannetta. Maksuvalmius tilikauden aikana voi vaihdella suuresti.

Tunnuslukujen käytettävyyttä saattavat heikentää myös rahoitusomaisuuteen sisältyvät arvottomat erät, kuten luottotappioiksi tulkittavat myyntisaamiset. Current ratio tunnusluku voidaan laskea yhdistyksen tilinpäätöksestä, mutta tunnusluvun vertailtavuutta eri yhdistysten tai osakeyhtiöiden välillä heikentää se, että laskennassa on mukana vaihto-omaisuus. On monia yhdistyksiä, joilla ei ole vaihto-omaisuutta lainkaan.

3.8.3 Maksuvalmiutta mittaavien tunnuslukujen soveltuvuus yhdistysten käyttöön

Maksuvalmiutta mittaavien tunnuslukujen sopivuuteen yhdistysten käyttöön vaikuttaa vaihto-omaisuuden määrä. On monia yhdistyksiä, joissa ei ole vaihto-omaisuutta lainkaan ja niistä yhdistyksistä ei voida Current ratio -tunnuslukua laskea. Maksuvalmiutta mittaavien tunnuslukujen soveltuvuudesta yhdistyksen talouden arviointiin voidaan sanoa, että parhaiten eri toimialojen yhdistysten käyttöön soveltuva tunnusluku on Quick ratio, jonka tunnusluvut ovat vertailukelpoisia eri yhdistysten välillä toimialasta riippumatta. On muistettava kuitenkin, että maksuvalmiutta mitataan tilinpäätöshetken luvuista ja saatu tunnusluku on suuntaantava, koska maksuvalmius voi muuttua nopeasti tilikauden aikana.

3.9 Kiertoaika- eli tehokkuusluvut ja soveltuvuus yhdistysten käyttöön

Maksuvalmiuden tunnuslukujen rinnalla käytetään Kallunki ja Kytösen (2007) mukaan usein käyttöpääoman kiertoaikalukuja. Maksuvalmiuden tasoon vaikuttaa tulorahoituksen suuruus, sillä sen ollessa riittävä yritys pystyy maksamaan lyhytvaikutteiset menonsa tulorahoituksen turvin. Tulorahoituksen riittävyyteen vaikuttavat suoritteiden myynnistä saatujen tulojen ja toisaalta raaka-aineiden ja muiden tuotannontekijöiden ostamisesta aiheutuneiden menojen kertymisajat. Mitä nopeammin yritys saa esimerkiksi kerättyä asiakkailta myyntisaamiset kassaan, sitä parempi on tulorahoituksen riittävyys. Kiertoaikaluvuista käytetään myös nimitystä tehokkuusluvut, koska yritys pystyy toimintaansa tehostamalla lyhentämään tulojen kertymisaikaa ja kasvattamaan menojen kertymisaikaa. Asiakkaat ostavat yri-

tyksen tuotteet yleensä tietyllä maksuajalla. Tämän ajan myyntitulot ovat myyntisaamisia, ja yritys saa myyntitulot kassaan vasta maksuajan päätyttyä asiakkaan maksettua laskun.

Ostovelkojen ja myyntisaamisten kiertoajoilla kuvataan tilinpäätöshetken maksuvalmiuden tilannetta.

Kaava 10. Myyntisaamisten kiertoaika:

$$\frac{\text{Myyntisaamiset} + \text{Sisäiset myyntisaamiset}}{\text{Liikevaihto}} \times 365$$

Tunnusluku ilmoittaa myyntisaamisten keskimääräisen maksuajan vuorokausina. Myyntisaamisten kiertoaika mittaa perinnän tehokkuutta. Myyntisaamisten maksuajan tulisi alittaa ostovelkojen maksuaika. Tunnusluvun arvoja tulkittaessa on huomattava, että myyntisaamisiin sisältyy myös eriä, jotka eivät ole liikevaihtoa. Näitä ovat mm. arvonlisävero ja käyttöomaisuuden myynti. (Kallunki & Kytönen. 2007, 88-89.)

Kaava 11. Ostovelkojen kiertoaika: $\frac{\text{Ostovelat} + \text{Sisäiset ostovelat}}{\text{Ostot} + \text{Ulkopuoliset palvelut}} \times 365$

Tunnusluku kertoo ostovelkojen keskimääräisen pituuden vuorokausina. Tunnusluku vaihtelee paljon eri toimialoilla ja toimialan kausiluonteisuus vaikuttaa tulokseen merkittävästi. Jos yrityksen maksuvalmius on riittävällä tasolla, yritys pystyy hyödyntämään edulliset maksuehdot. Maksujen lykkääminen yli normaalin maksuajan on sen sijaan kallis rahoituskeino, sillä tällä tavalla hankitun rahoituksen korko on erittäin korkea. Normaalista pidempi ostovelkojen kiertoaika on usein merkki yrityksen maksuvalmiusongelmista. (Kallunki & Kytönen. 2007, 89-90.)

Vaihto-omaisuuden kiertoaika mittaa, kuinka tehokkaasti yrityksen varastohallinto toimii. Koska tuloslaskelmassa ei enää ilmoiteta muuttuvia kuluja, ei vaihto-omaisuuden kiertoaikaa voi sellaisenaan enää laskea. Sen sijasta voidaan käyttää vaihto-omaisuuden suhdetta liikevaihtoon.

Kaava 12. Vaihto-omaisuus / Liikevaihto %:

Vaihto-omaisuus ilman ennakoita + osatuloutuksen saamiset x 100

Liikevaihto

Vaihto-omaisuus / liikevaihto saa sitä alhaisempia arvoja, mitä tehokkaammin varastohallinto toimii. Varastohallinnon tehokkuutta mittaavat luvut ovat hyvin toimialakohtaisia. (Kallunki & Kytönen. 2007, 90 - 91.)

Yhdistysten toimialat ovat monenkirjavia ja myyntisaamisten ja ostovelkojen kiertoaikoja tai vaihto-omaisuuden osuutta liikevaihdosta ei ole aina mahdollista laskea. Tunnuslukujen määrittelyä varten täytyy ensin määritellä mikä on yhdistyksen liikevaihto. Yleinen käytäntö on, että liikevaihtoa ovat yhdistyksen varsinainen toiminta. Yhdistyksellä voi olla jokin liiketoimintayksikkö, jonka toiminnassa on vaihto-omaisuutta. Silloin vaihto-omaisuuden kiertoaika mitataan tämän liiketoimintayksikön luvuista eikä koko yhdistyksen luvuista. Kiertoaika- eli tehokkuusluvut eivät ole käyttökelpoisia tunnuslukuja yhdistysten käyttöön.

3.10 Kasvua mittaavat tunnusluvut ja soveltuvuus yhdistysten käyttöön

Kannattavuuden, vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden lisäksi on tärkeää ottaa huomioon yrityksen kasvu eli sen koon ajallinen muuttuminen. Turvallinen tapa kasvaa on kasvattaa tuotannontekijöiden määrää hitaammin kuin tuotantomäärää. Yrityksen liian nopea kasvu on vaarallista. Kilpailuasemien säilyttäminen edellyttää vähintään yhtä nopeaa kasvua kuin ympäröivät markkinat. Kasvunopeuden koon mittana voidaan käyttää liikevaihtoa, kokonaismenoja, henkilökunnan lukumäärää tai taseen loppusummaa. Yleensä noin 10 prosentin kasvu vastaa normaalikasvua. Kasvuvauhtiin vaikuttavat mm. markkinoiden kasvunopeus ja inflaatio. Kasvunopeuden tulisi olla samaa suuruusluokkaa kuin pääoman tuotto prosentti. Sekä liian nopea, että liian hidas kasvu on vaarallista.

Kasvunopeuteen voidaan vaikuttaa seuraavilla tavoilla:

- Kasvun hidastaminen tuotteita, asiakkaita, markkinoita tai projekteja karsimalla

- Kasvun hidastaminen markkinointipanostusta pienentämällä
- Kasvun nopeuttaminen hankkimalla lisää tuotteita, asiakkaita, markkinoita tai projekteja
- Kasvun nopeuttaminen markkinointipanostusta lisäämällä

Yrityksen tasainen kasvu luo turvallisen pohjan kaikkien toimintaedellytysten kehittämiseksi. Teoreettisena ihanteena on täysin tasainen kasvu, jolloin keskihajonta on nolla. Tyypillinen arvo pienissä ja keskisuurissa yrityksissä on välillä 15 – 20. Yritys voi kasvaa tasaisemmin kasvattamalla kapasiteettia vähitellen kysyntää vastaavasti ja välttämällä suurta kertainvestointia, sekä suunnittelemalla yrityksen toiminta pitemmällä tähtäyksellä siten, että kapasiteetti on tasaisessa käytössä. (Kytönen. 2011. Tilinpäätösanalyysin oppimateriaali.)

Yhdistyksen toiminnassa ei välttämättä tavoitella jatkuvaa kasvua, vaan yhdistystoiminnan kannalta tärkeää on, että yhdistys harjoittaa sääntöjen mukaista toimintaa tehokkaasti ja pitkällä aikavälillä toiminnan tulot kattavat toiminnan menot. Voiton tavoittelu ei ole yhdistystoiminnassa itseisarvo, vaan toiminnasta saatavat tulot ohjataan yhdistyksen sääntöjen mukaiseen toimintaan ja ylijäävät varat vahvistavat yhdistyksen omaa pääomaa. Jotta toiminnan kulut eivät kasva liian suuriksi suhteessa toiminnan tuloihin, on järkevää seurata kulujen yhteismäärän kehitystä.

Mikäli yhdistys vastaanottaa testamenttilahjoituksia, voi yhdistyksen vuositulos vaihdella suuresti. Tällöin kyseessä ei todennäköisesti ole yhdistyksen toiminnallinen kasvu, vaan esimerkiksi yhden huomattavan testamenttilahjoituksen saaminen. Yhdistyksen toiminnan tulojen suurten vaihtelujen vuoksi toiminnan tulojen seuraamisesta tehtävissä johtopäätöksissä täytyy olla varovainen. Mikäli halutaan seurata yhdistyksen toiminnallisten tulojen kehittymistä usean vuoden aikana, on tuloista oikaistava testamenttitulot pois, vaikka testamenttitulot olisivatkin osa yhdistyksen varsinaista toimintaa.

Yhdistyksen tilinpäätöksestä voidaan laskea kaikki kasvua mittaavat tunnusluvut (liikevaihto, kokonaismenot, henkilökunnan lukumäärä ja taseen loppusumma). Yhdistyksen kasvua mittaavien tunnuslukujen soveltuvuudesta yhdistyksen talouden arviointiin voidaan sanoa, että parhaiten eri toimialojen yhdistysten käyttöön soveltuvia tunnuslukuja ovat kokonaismenot, henkilökunnan lukumäärä ja taseen

loppusumma. Nämä tunnusluvut ovat vertailukelpoisia eri yhdistysten välillä toimialasta riippumatta. Yhdistysten toimintakertomuksissa seurataan myös yhdistysten jäsenmäärän kehitystä, koska se on yhdistyksen ydintoimintaa. Jos kyseessä on valtakunnallinen yhdistys, seurataan jäsenmäärän kehitystä Suomen eri alueilla.

3.11 Tilinpäätösanalyysin ohjeistus yhdistyksen johdon käyttöön

Tämän opinnäytetyön päätavoitteena on kehittää yhdistyksen päätöksentekoa tilinpäätösanalyysiä hyväksikäyttäen. Tilinpäätösanalyysin käsittelyssä on huomioitu yhdistyksen erityispiirteet, joita ovat mm. sijoitetun pääoman puuttuminen, yleishyödyllisen yhteisön verotus, vaihto-omaisuuden mahdollinen puuttuminen, testamenttitulojen kuuluminen yhdistyksen varsinaiseen toimintaan ja yrityksen arvon määrityksen pois jättäminen. Edellä mainitut seikat huomioon ottaen tilinpäätösanalyysin mittauskohteiksi valittiin kannattavuus, vakavaraisuus ja maksuvalmius. Yhdistyksen erityispiirteistä johtuen tehokkuuslukujen, kasvun ja arvon mittauskohteet eivät sovellu yleisellä tasolla yhdistyksen käyttöön. Opinnäytetyön tuloksena on laadittu tilinpäätöksen tunnuslukujen ohjeistus yhdistyksen päättäjiä käyttöön (taulukko 1.). Ohjeistus edesauttaa yhdistyksen päättäjiä talouteen liittyvien asioiden käsittelyssä.

Ohjeistuksessa yhdistyksen kannattavuutta mittaavat tunnusluvut liikeulosprosentti (EBIT) ja koko pääoman tuotto prosentti (ROA). Liikeulosprosentti kertoo kuinka paljon varsinaisen liiketoiminnan tuotoista on jäljellä ennen rahoituseriä ja veroja. Liikeulosprosentti soveltuu hyvin yhdistysten kannattavuuden seurantaan, koska tunnusluvun laskennassa ei ole veroja mukana. Liikeulosprosentti soveltuu hyvin toimialan sisäiseen vertailuun ja eri toimialoilla toimivien yhdistysten vertailuun. Koko pääoman tuotto prosentti mittaa yhdistyksen kykyä tuottaa tulosta kaikelle toimintaan sitoutuneelle pääomalle. Koko pääoman tuotto prosentin laskentaan ei vaikuta yhdistyksen veronmaksupolitiikka. ROA soveltuu hyvin yhden yhdistyksen kannattavuuden seurantaan, mutta eri toimialoilla toimivien yhdistysten kannattavuutta ei ole järkevää seurata ROA tunnusluvulla, koska yhdistykset käyttävät eri tavalla mahdollisuutta tehdä käyttöomaisuudesta arvonkorotuksia.

Yhdistyksen vakavaraisuutta kuvaa tunnusluku omavaraisuusaste. Omavaraisuusaste mittaa yhdistyksen vakavaraisuutta, yhdistyksen tappionsietokykyä pitkällä aikavälillä ja staattisella vakavaraisuudella tarkoitetaan pääomarakennetta. Omavaraisuusaste sopii hyvin yhdistysten käyttöön ja sen avulla voidaan mitata eri toimialoilla toimivien yhdistysten vakavaraisuutta. Yhdistyksen maksuvalmiutta kuvaa parhaiten Quick Ratio tunnusluku, joka mittaa staattista maksuvalmiutta. Quick Ratio tunnusluvun laskennassa vaihto-omaisuutta ei huomioida lainkaan, joten se sopii hyvin yhdistysten käyttöön. Quick Ration tunnuslukujen tulokset ovat vertailukelpoisia eri toimialoilla toimivien yhdistysten välillä.

Yhdistyksen talouden kannattavuudesta, vakavaraisuudesta ja maksuvalmiudesta saadaan hyvä yleiskuva, kun seurataan useamman vuoden ajan yhdistyksen tilinpäätöksiä näiden tunnuslukujen avulla. On muistettava, että yhden vuoden tilinpäätöksen tunnuslukujen perusteella ei voi tehdä kauaskantoisia johtopäätöksiä yhdistyksen taloudellisesta tilasta ja tulevien vuosien suuntaviivoista. Yhdistyksen hallitus tekee yhdistyksen taloutta koskevat merkittävät päätökset ja linjanvedot. Taulukko 1. on tarkoitettu hallituksen jäsenten päätöksenteon tueksi ja apuvälineeksi, kun hallitus tekee yhdistyksen taloutta koskevia päätöksiä. Mikäli yhdistykselle on palkattu toiminnanjohtaja ja taloudenhoitaja, taulukko 1. toimii myös heidän työnsä tukena taloutta koskevissa asioissa.

Taulukko 1. Eri toimialoilla toimivien yhdistysten käyttöön sopivat tilinpäätöksen tunnusluvut, joissa on huomioitu yhdistyksen erityispiirteet

(Ohjearvot: Yritystutkimus ry)

Mittauskohde	Tunnusluku	Ohjearvo
Kannattavuus	Liiketalosprosentti (EBIT) $\frac{\text{Liiketalos}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}} \times 100$	yli 10 % hyvä 5 - 10 % tyydyttävä alle 5 % heikko
	Koko pääoman tuotto prosentti (ROA) $\frac{\text{Nettotulos} + \text{rahoituskulut}}{\text{Taseen loppusumma (ka)}} \times 100$	yli 10 % hyvä 5 - 10 % tyydyttävä alle 5 % heikko
Vakavaraisuus	Omavaraisuusaste $\frac{\text{Oikaistu oma pääoma}}{\text{Oikaistu taseen loppusumma-saadut ennakot}} \times 100$	yli 40 % hyvä 20 - 40 % tyydyttävä alle 20 % heikko
Maksuvalmius	Quick Ratio = Staattisen maksuvalmiuden mittaaminen $\frac{\text{Vaihtuvat vastaavat-vaihto-omaisuus}}{\text{Lyhytaikainen vpo - saadut ennakot}} \times 100$	yli 1 % hyvä 0,5 - 1 % tyydyttävä alle 0,5 % heikko

4 TILINPÄÄTÖSINFORMAATION HYÖDYNTÄMINEN YHDITYKSEN PÄÄTÖKSENTEOSSA CASE HERÄTTÄJÄ- YHDISTYS RY

Neljännessä luvussa esitellään opinnäytetyön toimeksiantaja Herättäjä-Yhdistys ry ja kerrotaan käytetystä tutkimusmenetelmästä ja tutkimusaineistosta. Toimeksiantajan neljän vuoden tilinpäätöstietojen perusteella on arvioitu yhdistyksen kannattavuutta, vakavaraisuutta, maksuvalmiutta ja kasvua. Luvun lopuksi esitetään johdopäätökset toimeksiantajan tilinpäätösinformaation hyödyntämisestä yhdistyksen päätöksenteossa ja esitetään taulukko 2, johon on kerätty case-yhdistyksen tilinpäätöksen tunnusluvut, joissa on huomioitu yhdistyksen erityispiirteet.

4.1 Toimeksiantaja

Herättäjä-Yhdistys ry on valtakunnallinen, kristillinen järjestö, joka on perustettu vuonna 1892 Kustannusosakeyhtiö Herättäjänä. Yhdistys viettää 100-vuotisjuhlia vuonna 2012. Herättäjä-Yhdistys on yksi kirkon viidestä herätysliikkeestä. Yhdistyksen toiminta-ajatus on Siionin virsillä ja seuroilla tukea ja rohkaista ihmisiä elämään kristittyinä. Yhdistyksellä on noin 6000 jäsentä ja yhdistys julkaisee omaa Hengellistä Kuukauslehteä, jonka levikki on noin 5300 kpl. Yhdistyksen toimisto on Lapualla ja työntekijöitä yhdistyksen palveluksessa on 19. Yhdistyksen toiminnassa on mukana paljon vapaaehtoisia henkilöitä, jotka toimivat Herättäjä-Yhdistyksen 148 paikallisosastossa eri puolella Suomea. Yhdistyksen tärkein vuosittainen tapahtuma on herättäjäjuhlien järjestäminen.

Yhdistyksen hallitusta vastaava toimielin on päätoimikunta, jossa on kaksitoista jäsentä. Yhdistyksen jäsenet valitsevat yhdistyksen vuosikokouksessa päätoimikunnan jäsenet, joista on vuosittain neljä erovuorossa. Päätoimikunnan jäsenen toimikausi on sääntöjen mukaisesti kolme vuotta ja jäsen voi toimia enintään neljä peräkkäistä kautta päätoimikunnan jäsenenä. Yhdistyksen vuosibudjetti on noin 2,2 miljoonaa euroa ja yhdistys rahoittaa toimintansa pääosin lahjoitus-, testamentti- ja keräysvaroin. Yhdistyksen vuosibudjetista noin 5 % rahoitetaan ulkopuo-

lisillä avustuksilla. Yhdistyksen työaloja ovat sisälähetystyö, nuoriso- ja opiskelijatyö, herättäjäjuhlat, kansainvälinen työ, musiikkityö, ylioppilaskotitoiminta, Hengellinen Kuukauslehti ja kustannustoiminta. Yhdistys on saanut toiminnalleen verotajalta yleishyödyllisyys statuksen. Yhdistyksen liiketoiminta; Hengellinen Kuukauslehti ja kustannustoiminta ovat arvonlisäveron piirissä. Yhdistyksen säännöt määrittävät yhdistyksen toimintatavat. Tämä asia liittyy mm. mahdolliseen yhdistyksen toiminnan lakkauttamiseen. Yhdistys voi sääntöjensä mukaan vastaanottaa testamenttilahjoituksia ja nämä lahjoitukset ovat yhdistykselle verovapaita yleishyödyllisyys statuksen perusteella.

4.2 Tutkimusmenetelmä ja käytettävä aineisto

Liiketaloustieteen tutkimusotteet jaetaan tavallisesti viiteen eri kategoriaan: käsitteanalyttiseen, nomoteettiseen, toiminta-analyttiseen, päätöksentekometodoligiseen ja konstruktiiiviseen tutkimusotteeseen. (Kasanen, Lukka & Siitonen, 1991, 317). Tässä opinnäytetyössä tutkimusote on lähinnä toiminta-analyttinen. Opinnäytetyö on tehty case-tutkimuksena Herättäjä-Yhdistys ry:lle. Salmen ja Järvenpään (2000) mukaan toiminta-analyttisen/case-tutkimuksen esilletuoduin piirre on yksityiskohtainen keskittyminen yhteen tai korkeintaan muutamaaan havaintokohteeseen. Havainnon tai paremminkin tarkastelun kohteen luonteen vuoksi case-tutkimuksessa ei pyritä käyttämään otanta-ajattelua peruskohteen valinnassa. (Salmi & Järvenpää, 2000).

Tutkimustyön teoreettisina lähteinä käytettiin yhdistyslakia, tilinpäätösanalyysiä, hyvää hallintotapaa, yleishyödyllisen yhdistyksen toimintaan liittyviä lakeja ja yhdistyksen erityispiirteisiin liittyvää aineistoa. Teoriaosuuden tarkoituksena on kirjallisuuden kautta selvittää mitkä ovat yhdistyksen toiminnan erityispiirteitä ja mitkä tilinpäätöksen tunnusluvut sopivat parhaiten yhdistyksen päätöksentekijöiden käyttöön. Teoriaosuuden aineistona on käytetty aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, opettajan luentomateriaalia ja internet-lähteitä.

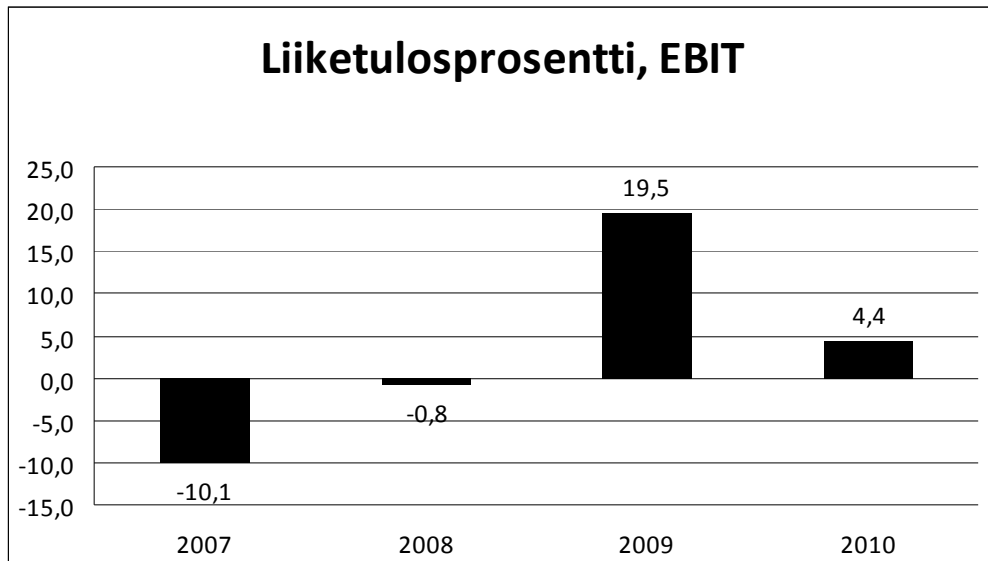
Empiirinen tiedonhankinta toteutettiin kvantitatiivisena tutkimuksena kohdeyhdistyksen tilinpäätöstiedoista vuosilta 2007 - 2010 tehdyn tilinpäätösanalyysin perusteella ja saatuja tietoja verrattiin Yritystutkimus ry:n tunnuslukujen ohjearvoihin.

Koska yhdistyksen tuloslaskelmakaava on erilainen kuin osakeyhtiöllä, kaikkia tunnuslukuja ei ole yhdistyksen tilinpäätöksestä mahdollista saada. Tilinpäätösten oikaisuja oli vain vähän, koska case-yhdistyksen tilinpäätöksessä ei ollut varauksia. Yhdistyksen saadut testamentit ja avustukset ovat yhdistyksen varsinaista toimintaa eikä niitä oikaista pois yhdistyksen tilinpäätöksestä. Tilinpäätösten tuloslaskelmista oikaistiin pois ainoastaan satunnaiset tuotot ja kulut. Kristillisen järjestön toiminnalle ei löydy toimialakohtaisia tunnuslukuja. Opinnäytetyössä on käytetty ohjearvoina Yritystutkimus ry:n tunnuslukuja. Huomioitavaa on se, että tilinpäätösanalyysiä koskeva kirjallisuus ja tutkimukset ovat pääosin tehty osakeyhtiön näkökulmasta.

4.3 Kannattavuuden arviointi

Herättäjä-Yhdistyksen tuloslaskelmaa on oikaistu siten, että satunnaiset tulot ja kulut on vähennetty tilikauden tuloksista. Koska yhdistyksen tuloslaskelmakaava on erilainen, siitä ei saa laskettua kaikkia osakeyhtiöllä käytössä olevia kannattavuuden tunnuslukuja kuten myyntikateprosenttia, käyttökateprosenttia, nettotulosprosenttia ja rahoitustulosprosenttia.

Yhdistyksen tilinpäätöksen kannattavuuden tunnuslukuna voidaan laskea liiketulosprosentti, EBIT (earnings before interest and taxes). Liiketulos kertoo kuinka paljon varsinaisen liiketoiminnan tuotoista on jäljellä ennen rahoituseriä ja veroja. Kuviossa yksi nähdään Herättäjä-Yhdistys ry:n liiketulosprosentin kehitys neljän vuoden ajalta. Koska yleishyödyllisen yhdistyksen tilinpäätöksessä ei ole veroja, tämä tunnusluku on varsin käyttökelpoinen ja tunnuslukua voidaan käyttää yksittäisen yhdistyksen kehityksen seuraamisen lisäksi toimialan sisäiseen vertailuun ja jopa eri toimialojen väliseen vertailuun.

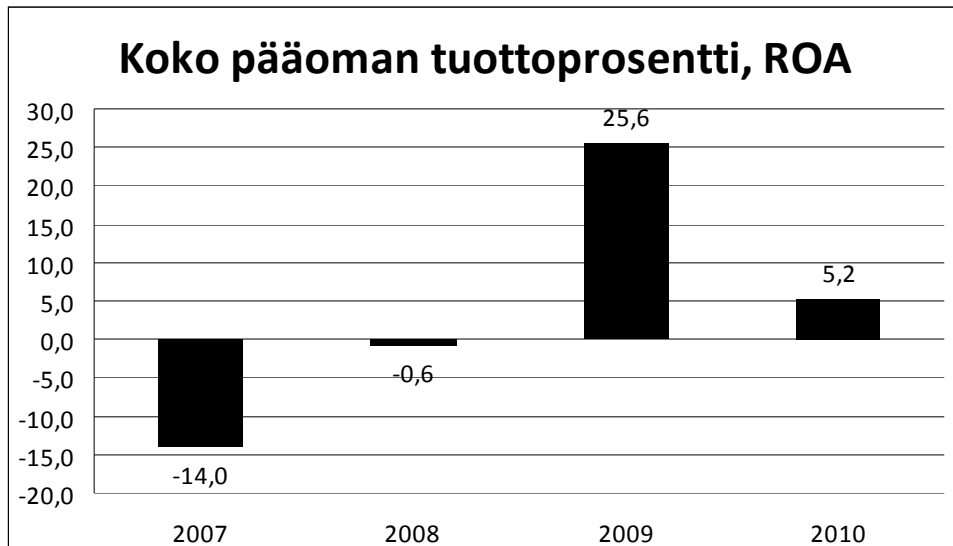

Kuvio 1. Herättäjä-Yhdistys ry:n liiketulosprosentin (EBIT) kehitys

Herättäjä-Yhdistys ry:n liiketulosprosentti vaihtelee yhdistyksen tilikauden tuloksen mukaan hyvästä (yli 10 %) heikkoon (alle 5 %) kuvion yksi mukaisesti. Yhdistyksen normaalin toimintavuoden liiketulosprosentti on noin 4-5 %:n tasolla. Yhdistykselle tämä tulos on hyvä, koska tilikauden tuloksesta ei makseta veroja. Voidaan myös ajatella, että Yritystutkimus ry:n mukaisia ohjearvoja ei voida aivan sellaiseenaan soveltaa yhdistykseen.

ROA:n, ROI:n ja ROE:n - tunnuslukujen laskemisessa käytetään nettotulosta. Yhdistyksen tuloslaskelmassa nettotulos on tulos ennen satunnaisia eriä, johon lisätään rahoitustuotot ja vähennetään rahoituskulut. Nettotuloksen laskentakaavassa tulee vähentää myös verot, mutta niitä yhdistyksellä ei ole. Koska yhdistyksen tuloksessa ei ole veroja mukana, saadut tunnusluvut eivät ole suoraan verrannollisia Yritystutkimus ry:n ohjearvoihin.

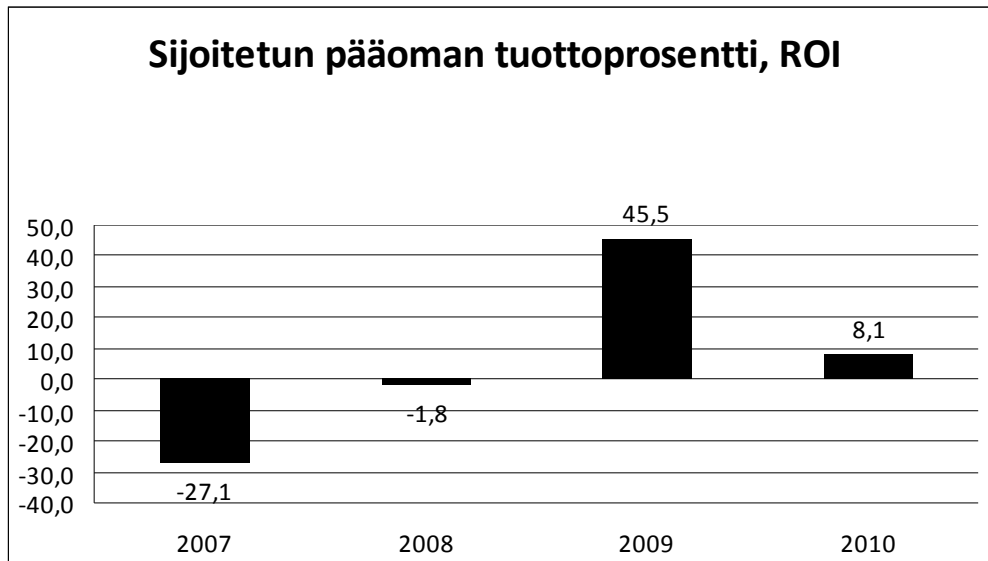
Koko pääoman tuotto prosentti, ROA sopii hyvin yhdistysten käyttöön, koska veroilla ei ole vaikutusta tunnusluvun laskennassa. Kuviossa kaksi nähdään Herättäjä-Yhdistys ry:n ROA:n kehitys neljän vuoden ajalta.

Kuvio 2. Herättäjä-Yhdistys ry:n koko pääoman tuotto prosentin (ROA) kehitys

Herättäjä-Yhdistyksen ROA:n arvot vaihtelevat hyvästä heikkoon kuvion kaksi mukaisesti. Yritystutkimus ry:n ohjearvojen mukaan yli 10 %:n tulos on hyvä ja alle 5 %:n tulos on heikko. ROA:n arvot kuvastavat hyvin yhdistyksen toiminnan luonnetta. Testamenttitulojen vaikutus vuositulokseen on merkittävä ja sellaisina vuosina, kun testamenttituloja ei tule, niin ROA:n arvo on heikko. ROA:n tunnusluvun käytön yhteydessä on huomioitava, että mikäli yhdistys on tehnyt arvonkorotuksia, jäävät tuotto prosentit alhaisemmiksi kuin niillä, jotta käyttävät tasearvojen pohjana vain hankinta-arvoja. Herättäjä-Yhdistyksen tilinpäätöksiin ei ole tehty arvonkorotuksia.

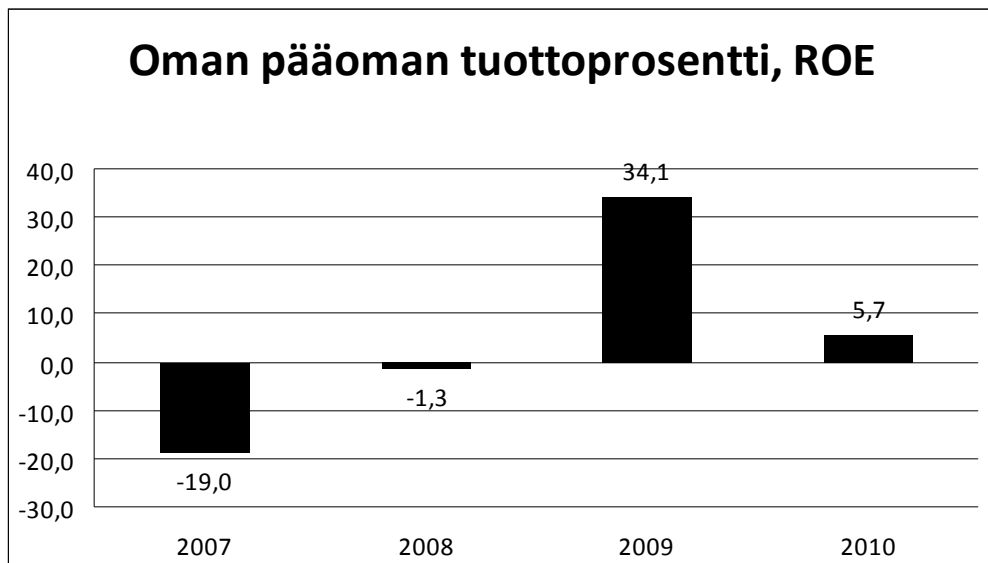
Sijoitetun pääoman tuotto prosentti ROI mittaa sitä tuottoa, joka on saatu yhdistykseen sijoitetulle, korkoa tai muuta tuottoa vaativalle pääomalle. Tunnusluku voidaan laskea yhdistyksen tilinpäätöksestä, mutta tunnusluvun tulkinnassa on otettava huomioon, että yhdistykseen ei kukaan yksittäinen henkilö sijoita pääomaa, vaan pääoma kertyy tilikausien tulosten mukaan. Yhdistyksen 'omistajia' ovat yhdistyksen jäsenet joiden sijoitus yhdistykseen on yhdistyksen vuosittainen jäsenmaksu. Kuvioista kolme näkyy Herättäjä-Yhdistys ry:n ROI:n kehitys neljän vuoden ajalta.

Kuvio 3. Herättäjä-Yhdistys ry:n sijoitetun pääoman tuotto prosenttin (ROI) kehitys

Myös Herättäjä-Yhdistyksen sijoitetun pääoman tuotto prosenttin (ROI) arvot ovat vaihtelevia. ROI:n tulos on välttävä, kun tunnusluku on vähintään sama kuin vieraasta pääomasta maksettu keskimääräinen rahoituskuluprosentti. Saadut ROI:n tunnusluvut vaihtelevat heikosta hyvään kuvion kolme mukaisesti. Tunnuslukuun vaikuttavat samat perustelut kuin ROA:n arvoon, eli testamenttitulojen iso vaikutus tilikauden tulokseen ja tilikausien negatiiviset tulokset vuosina 2008 ja 2007.

Oman pääoman tuotto prosentti, ROE mittaa yrityksen kykyä tuottaa lisäarvoa omistajien yhtiöön sijoittamalle pääomalle. Tunnusluku voidaan laskea yhdistyksen tilinpäätöksestä, mutta tunnusluvun käytettävyyteen pätee sama pohdinta kuin ROI:n osalta, eli yhdistykseen ei kukaan yksittäinen henkilö sijoita pääomaa, vaan pääoma kertyy tilikausien tulosten mukaan. Yhdistyksen 'omistajia' ovat yhdistyksen jäsenet, joiden sijoitus yhdistykseen on yhdistyksen vuosittainen jäsenmaksu. Kuviossa neljä on Herättäjä-Yhdistys ry:n oman pääoman tuotto prosentti neljän vuoden ajalta.

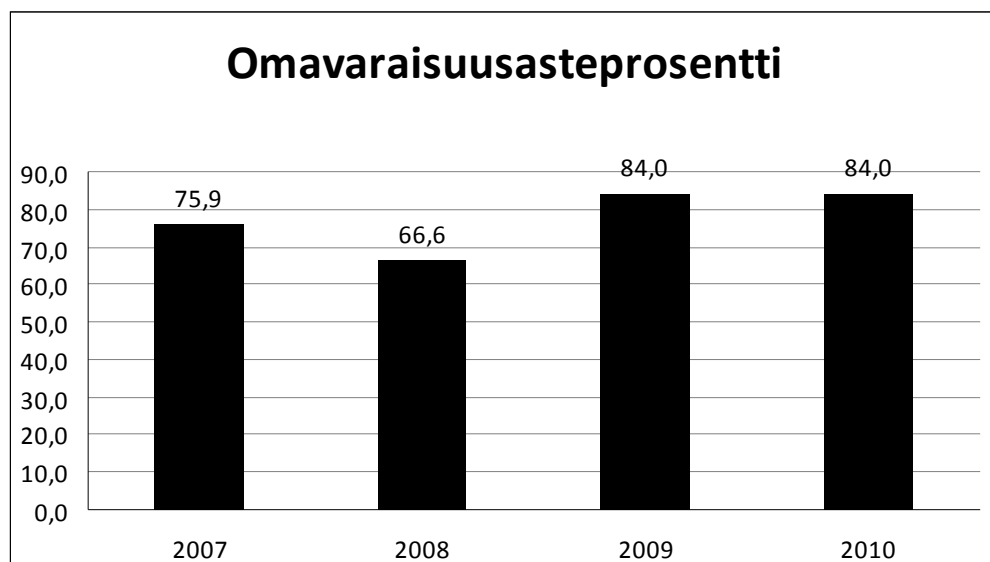
Kuvio 4. Herättäjä-Yhdistys ry:n oman pääoman tuotto prosenttin (ROE) kehitys

Herättäjä-Yhdistyksen oman pääoman tuotto prosenttin ROE:n laskennassa omaan pääomaan ei ole tehty oikaisuja, eikä yhdistyksen tuloksessa ole varauksia. Saatut ROE:n arvot ovat vaihtelevia yhdistyksen vuosituloksesta johtuen kuvion neljä mukaisesti. Omistaja määrittelee ROE:n tuotto prosenttin tavoitetason ja tavoite tasoon vaikuttaa sijoitukseen liittyvä riski. Koska kyseessä on yhdistys, tätä tuotto prosenttin tavoitetasoa ei ole määritelty. Voidaan kuitenkin ajatella, että yhdistyksessä ROE:n minimitavoite on positiivinen arvo.

Yhteen vetona voidaan sanoa, että ottaen huomioon yhdistyksen erityispiirteet kannattavuuden arvioinnissa, paras yhdistyksen tilinpäätöstietojen tunnusluku on liike tulos prosentti (EBIT). Tätä tunnuslukua voidaan käyttää yksittäisen yhdistyksen kehityksen seuraamisen lisäksi eri toimialojen väliseen vertailuun. Tilinpäätöksen pääoman tuoton tunnusluvuista ROA:n, ROI:n ja ROE:n yleisiä ohje arvoja ei voida yleistää Herättäjä-Yhdistyksen tilinpäätöstietojen analysointiin. Pääoman tuoton tunnusluvuista kokonaispääoman tuotto prosentti (ROA) soveltuu kuitenkin parhaiten yhdistyksen käyttöön, kun seurataan yksittäisen yhdistyksen tilinpäätöksen tunnuslukuja pitkällä aikavälillä.

4.4 Vakavaraisuuden arviointi

Yhdistyksen vakavaraisuutta mitataan omavaraisuusasteella, vieraan pääoman takaisinmaksukyvyyn ja nettovelkaantumisasteen tunnusluvuilla. Omavaraisuusaste mittaa yrityksen vakavaraisuutta ja tappionsietokykyä. Staattista vakavaraisuutta mitataan omavaraisuusasteella. Laskettaessa Herättäjä-Yhdistyksen omavaraisuusastetta, omasta pääomasta ja taseen loppusummasta ei tehdä oikaisuja. Vain saadut ennakot vähennetään taseen loppusummasta. Herättäjä-Yhdistys ry:n omavaraisuusasteen kehitys neljän vuoden ajalta näkyy kuviossa 5.

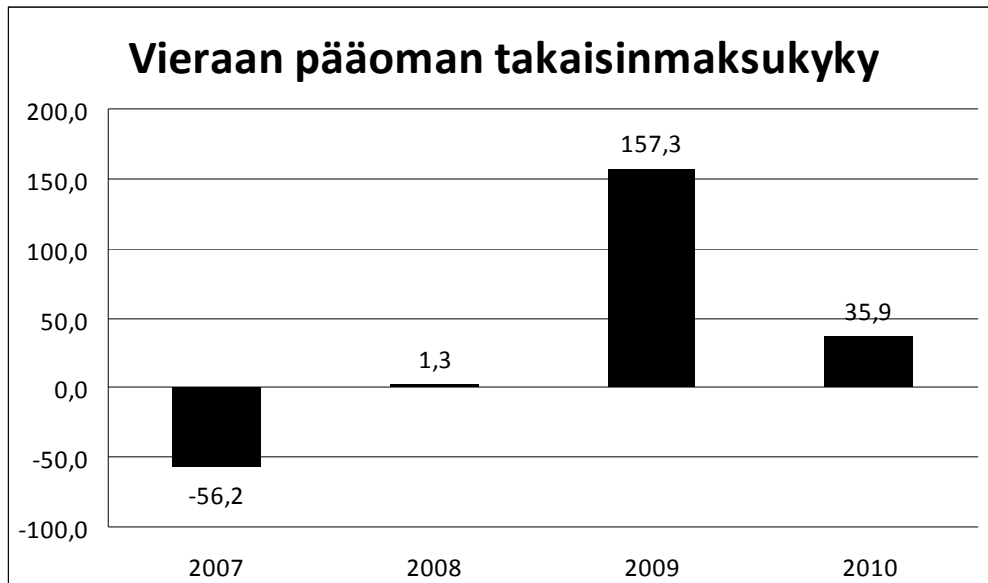

Kuvio 5. Herättäjä-Yhdistys ry:n omavaraisuusasteen kehitys

Herättäjä-Yhdistyksen staattinen vakavaraisuus on erittäin hyvä. Yritystutkimus ry:n ohjearvojen mukaan omavaraisuusaste on hyvä, jos se on suurempi kuin 40 %. Yhdistyksen omavaraisuusaste oli vuosina 2009 ja 2010 84 % ja alin omavaraisuusaste taulukossa oli 66,6 % kuvion viisi mukaisesti. Yhdistyksen rahoitusrakenne on hyvin terve, eikä vieraan pääoman osuus ole liian hallitseva.

Dynaamisella vakavaraisuudella tarkoitetaan takaisinmaksukykyä ja dynaaminen vakavaraisuus samaistetaan usein liikeriskin käsitteeseen. Herättäjä-Yhdistys ry:n vieraan pääoman takaisinmaksukyky neljän vuoden ajalta näkyy kuviossa kuusi.

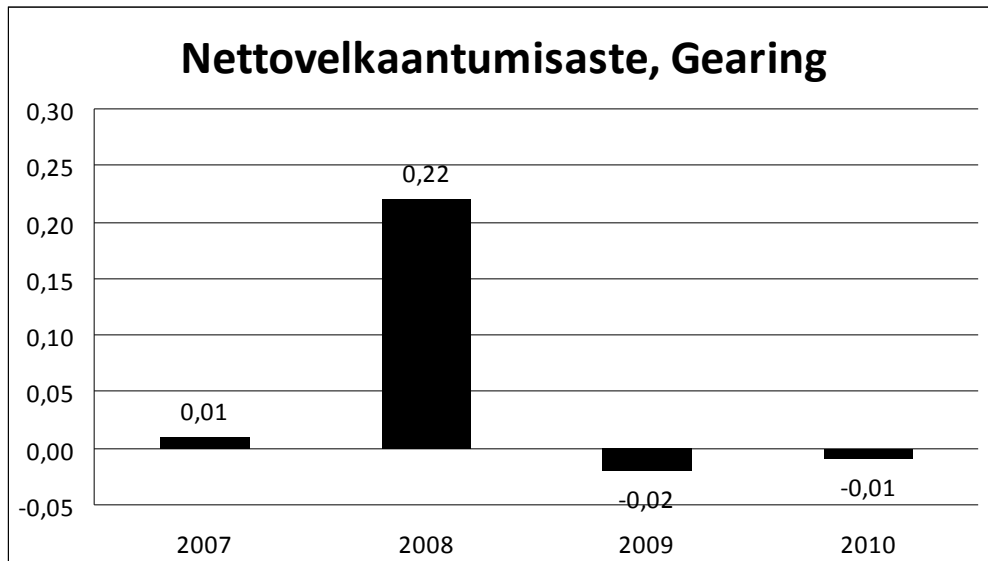

Kuvio 6. Herättäjä-Yhdistys ry:n vieraan pääoman takaisinmaksukyvyyn kehitys

Vieraan pääoman takaisinmaksukyky tunnusluvun ehdoton alaraja on nolla ja tyydyttäviä arvoja ovat 5 - 10 %. Yhdistyksen vieraan pääoman takaisinmaksukyky tunnusluku kuvaa hyvin Herättäjä-Yhdistyksen toiminnan luonnetta kuvion kuusi mukaisesti. Vuositulokset vaihtelevat paljon ja sen myötä myös tunnuslukujen arvojen vaihteluväli on iso.

Yhdistyksen vakavaraisuutta voidaan mitata myös nettovelkaantumisasteella, Gearing-tunnusluvulla, jossa korollisesta vieraasta pääomasta vähennetään likvidit rahoitusvarat ja jaetaan oikaistulla omalla pääomalla. Laskettaessa Herättäjä-Yhdistyksen Gearing-lukua, omaan pääomaan ei tehdä oikaisuja. Herättäjä-Yhdistys ry:n nettovelkaantumisaste neljän vuoden ajalta näkyy kuviossa seitsemän.

Kuvio 7. Herättäjä-Yhdistys ry:n nettovelkaantumisasteen (Gearing) kehitys

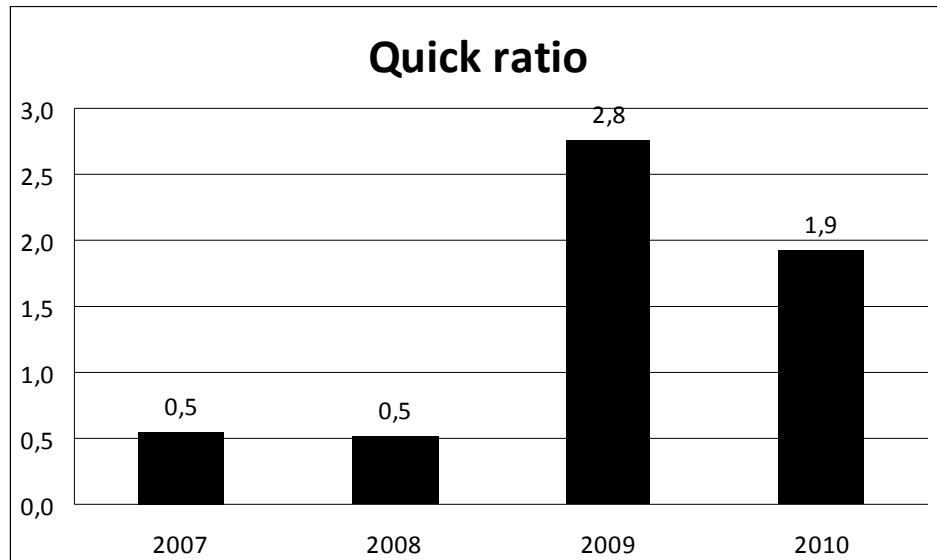
Yritystutkimus ry:n mukaan tunnusluvun arvon ollessa alle 1, voidaan sitä pitää hyvänä. Herättäjä-Yhdistyksen nettovelkaantumisaste (Gearing) tunnusluku on ollut erittäin hyvä vuosina 2009 ja 2010, silloin yhdistyksellä ei ole ollut velkaa ollenkaan ja hyvä vuosina 2007 ja 2008 kuvion seitsemän mukaisesti.

Herättäjä-Yhdistyksen vakavaraisuutta mittaa parhaiten omavaraisuusaste, koska siihen ei vaikuta yhdistyksen verotustapa. Myös vieraan pääoman takaisinmaksukyky ja nettovelkaantumisaste, Gearing tunnusluvut voitiin laskea. Vieraan pääoman takaisinmaksukyky tunnuslukuun vaikuttaa verotustapa, joten se ei ole niin käyttökelpoinen yhdistyksille. Nettovelkaantumisaste, Gearing tunnusluku ei ole vertailukelpoinen osakeyhtiöiden tunnuslukujen kanssa. Omavaraisuusaste tunnusluku soveltuu myös eri toimialojen yhdistysten vakavaraisuuden arviointiin ja Yritystutkimus ry:n ohjearvoja voidaan soveltaa myös yhdistysten tunnuslukuihin.

4.5 Maksuvalmiuden arviointi

Yhdistyksen staattista maksuvalmiutta mittaa Quick ratio - tunnusluku. Tässä tunnusluvussa vain rahoitusomaisuudella arvioidaan olevan arvoa, jos yrityksen toiminta päättyisi. Quick ratio tunnusluku soveltuu hyvin yhdistysten käyttöön, koska tunnusluvun laskennassa ei huomioida vaihto-omaisuutta. Herättäjä-

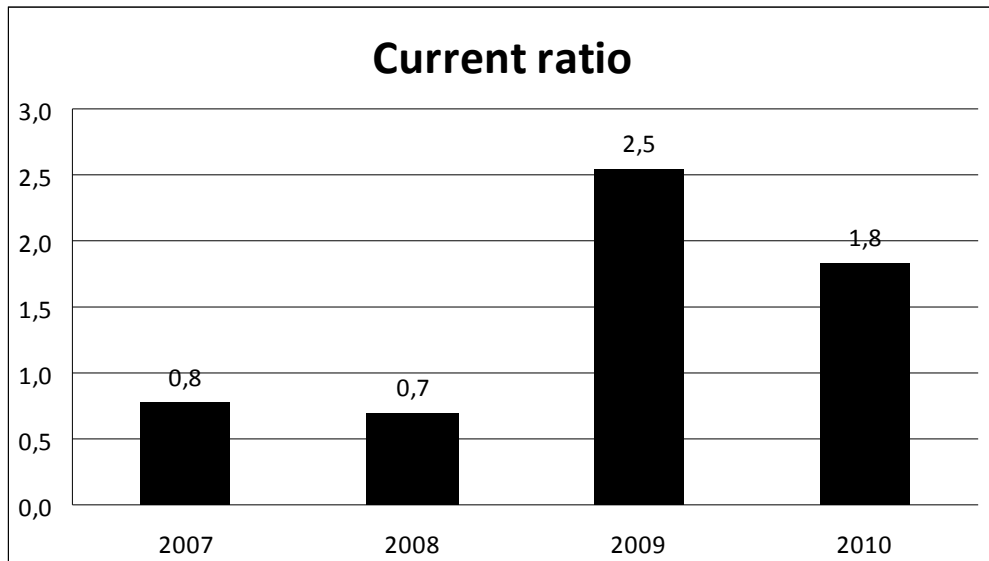
Yhdistys ry:n Quick ration tunnusluvut neljän vuoden ajalta näkyvät kuviossa kahdeksan.

Kuvio 8. Herättäjä-Yhdistys ry:n Quick ration kehitys

Yritystutkimus ry:n ohjearvojen mukaan hyvän Quick ration tunnusluvun arvo on yli 1. Yhdistyksen staattinen maksuvalmius on ollut hyvä kaksi viimeistä vuotta ja tyydyttävällä tasolla vuodet 2008 ja 2007 kuvion kahdeksan mukaisesti.

Toinen maksuvalmiutta mittaava tunnusluku on Current ratio, jossa vaihto-omaisuudella on myyntiarvoa yrityksen likvidointitilanteessa. Kuviossa yhdeksän näkyy Herättäjä-Yhdistyksen Current ration tunnusluvun kehitys neljältä vuodelta. Yritystutkimus ry:n ohjearvojen mukaan hyvä Quick ration tunnusluku on yli 2. Kuvion yhdeksän mukaisesti Herättäjä-Yhdistyksen Current ratio on ollut tarkastelujakson aikana vuonna 2009 hyvällä tasolla, vuonna 2010 tyydyttävällä tasolla ja vuosina 2007 ja 2008 tunnusluku oli heikko. Current ratio tunnusluku ei ole käyttökelpoinen tunnusluku yhdistysten käytössä, koska on monia yhdistyksiä, joilla ei ole vaihto-omaisuutta lainkaan.

Kuvio 9. Herättäjä-Yhdistys ry:n Current ration kehitys

Maksuvalmiutta kuvaa myös tunnusluku myyntisaamisten kiertoaika, joka lasketaan kaavan kymmenen mukaisesti. Tunnusluku kertoo yrityksen perinnän tehokkuutta. Tunnusluvun tulisi alittaa ostovelkojen maksuaika. Herättäjä-Yhdistyksen myyntisaamisten kiertoaika on tyydyttävä, koska se vaihtelee 5,04 – 9,20 välillä. Yhdistyksen ostolaskujen yleinen maksuaika on 7 tai 14 päivää. Herättäjä-Yhdistyksen ostovelkojen kiertoaika tunnuslukua on vaikea laskea, koska ostoja kirjataan monelle kirjanpidon tilille. Tämän vuoksi ostovelkojen kiertoaika tunnusluku ei ole käyttökelpoinen Herättäjä-Yhdistyksen talouden arvioinnissa.

Herättäjä-Yhdistyksen talouden arvioinnissa maksuvalmiuden paras tunnusluku on Quick ratio. Tunnusluku sopii hyvin yhdistyksen käyttöön, koska siinä ei käsitellä vaihto-omaisuutta. Quick ration tunnuslukuja voidaan vertailla myös eri yhdistysten välillä. Maksuvalmiutta arvioitaessa on muistettava, että tunnusluvun laskemisessa on kysymys tilinpäätöshetken maksuvalmiudesta, joka voi muuttua paljonkin tilikauden aikana.

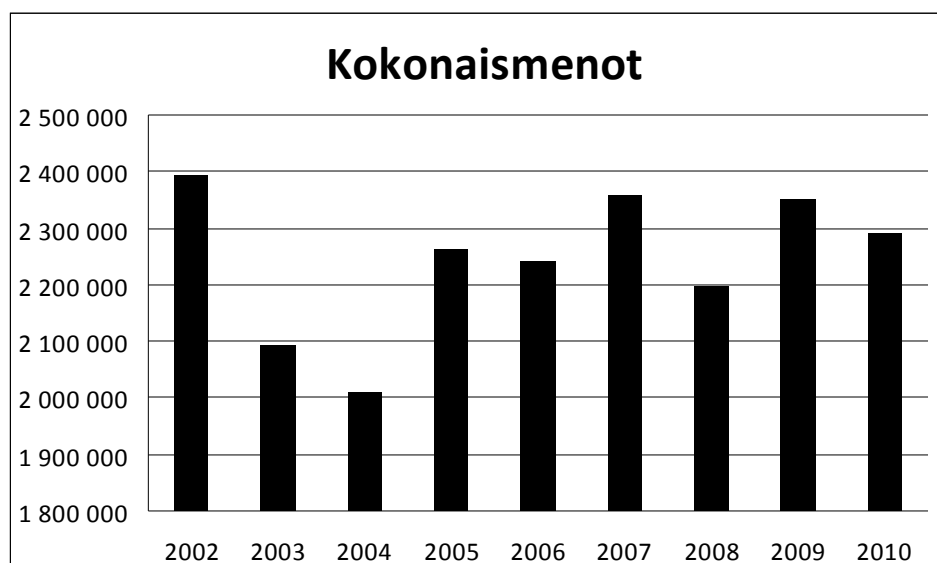
4.6 Kasvun arviointi

Yrityksen koon mittana voidaan käyttää liikevaihtoa, kokonaismenoja, henkilökunnan lukumäärää tai taseen loppusummaa. Koska kyseessä on yhdistys, niin liike-

vaihto-termi ei ole käytössä. Herättäjä-Yhdistyksen osalta kasvun tunnuslukuina on järkevää käyttää kokonaismenoja ja taseen loppusummaa.

Herättäjä-Yhdistyksen kokonaistulojen vertailu ei anna oikeaa kuvaa yhdistyksen toiminnasta, koska tulos voi sisältää testamenttituloja, jotka ovat kertaluonteisia tuloeriä ja näillä tuloilla on merkittävä vaikutus kokonaistulojen määrään. Testamenttitulot eivät ole ennakoitavissa. Voi kulua useampi vuosi, eikä yhdistys saa lainkaan testamenttituloja ja sitten voi yhden toimintavuoden aikana tulla useampi testamenttitulo. Myöskään henkilökunnan määrä ei ole Herättäjä-Yhdistyksen kannalta toimiva tunnusluku, koska viime vuodet yhdistyksen henkilömäärä on pysynyt samana.

Yhdistyksen kasvua kuvaa hyvin yhdistyksen toiminnan kokonaismenojen vaihteluväli. Yhdistyksen yleiset menot pystytään budjetoimaan melko hyvin ja eri vuosien toiminnan painopisteistä riippuen, kuluissa huomioidaan esim. jonkun työmuodon juhlavuoden lisäkustannukset tai erilliset projektihankkeet. Kuviossa kymmenen on esitelty yhdistyksen kokonaismenojen kehitys yhdeksän vuoden ajalta.

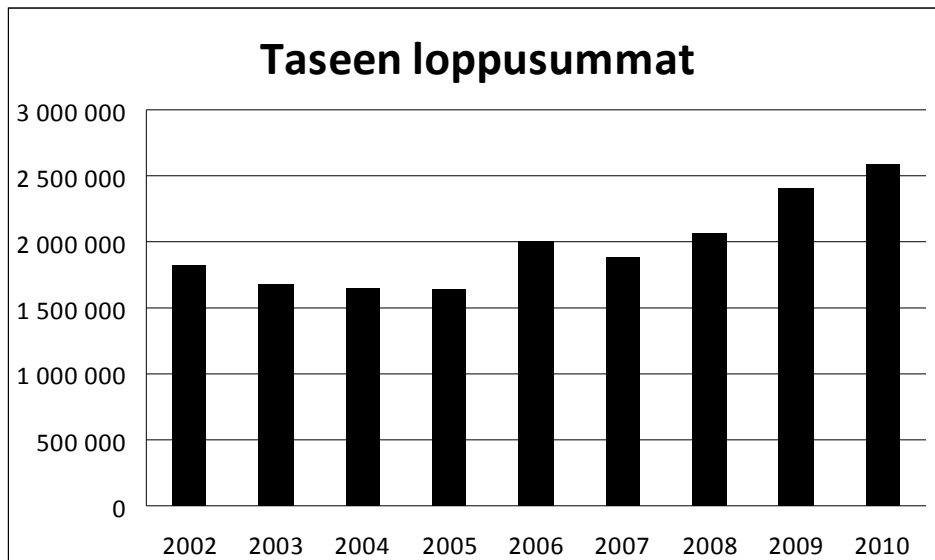

Kuvio 10. Herättäjä-Yhdistys ry:n kokonaismenojen kehitys

Yhdistyksen toiminnan kokonaismenot vaihtelivat kuvion kymmenen mukaan vuonna 2004 yhteensä 2 094 274 euroa – vuonna 2002 yhteensä 2 395 511 (2002) euroa. Vaihtelua oli suurimmillaan 301 237 euroa. Merkittävimmät muutok-

set kokonaismenoissa tapahtuvat herättäjäjuhla järjestelyissä, kansainvälisen työn kuluissa ja henkilöstökuluissa.

Herättäjä-Yhdistyksen toiminnan koon kasvua voidaan arvioida myös taseen loppusummista. Viime vuosien aikana kohentunut taloudellinen tilanne näkyy myös taseen loppusummista kuvion yksitoista mukaisesti.

Kuvio 11. Herättäjä-Yhdistys ry:n taseen loppusummien kehitys

Herättäjä-Yhdistyksen alin taseen loppusumma on ollut vuonna 2005, jolloin se oli 1 631 006 euroa ja suurin taseen loppusumma oli vuonna 2010, jolloin taseen loppusumma oli 2 584 576 euroa kuvion yksitoista mukaisesti. Herättäjä-Yhdistyksen tase on vahva, koska vieraan pääoman osuus taseesta on vain 17,31 % vuonna 2010.

Herättäjä-Yhdistys ry on toiminut jo sata vuotta ja yhdistyksen taloudellisen toiminnan tavoitteena on kasvattaa yhdistyksen jäsenmäärää ja kattaa toiminnan tuloilla toiminnan menot. Yhdistyksen toiminta on perusrakenteeltaan varsin vakaata ja vuosittaiset tulovaihtelut johtuvat pääosin testamenttituloista, herättäjäjuhlatuloksesta ja satunnaisista eristä. Koska yhdistys toimii pääosin keräysvaroin, yhdistyksen henkilöstömenot on oltava vuosittain varsin samansuuruiset, jotta toiminnan tulot riittävät kulujen kattamiseen. Herättäjä-Yhdistyksen talouden arvioinnissa kasvun mittaamisen hyviä tunnuslukuja ovat molemmat edellä mainitut; kokonaismenojen vertailu ja taseen loppusummien vertailu - tunnusluvut.

4.7 Johtopäätökset case-yhdistyksen tilinpäätösinformaation hyödyntämisestä

Case-yhdistyksen tilinpäätöksen tunnuslukujen analysoinnissa kaikkien tunnuslukujen osalta tulivat esille yhdistyksen erityispiirteet. Näitä erityispiirteitä ovat mm. erilainen verotuskohtelu yleishyödyllisyyden vuoksi, yhdistyksessä ei ole sijoitettua pääomaa ja omistajuutta, yhdistys ei jaa osinkotuloja ja isot tilikausien tulojen vaihtelut testamenttituloista johtuen. Yhdistyksen erityispiirteet vaikuttivat myös siihen, että yrityksen arvon määrittästä ei tehty lainkaan.

Yhdistyksen toimintaa säätelevät yhdistyslaki, muu lainsäädäntö ja yhdistyksen omat säännöt. Yhdistykset ovat aatteellisia, jos niiden tarkoituksena ei ole voiton tai muun välittömän taloudellisen ansion hankkiminen niihin osallisille ja niiden toiminta ei muuten pääasiallisesti ole taloudellista laatua. Yleishyödyllisen yhteisön ominaispiirteitä ovat aatteellisuuden merkitys, resurssien niukkuus, taloudellinen tulos ja toiminnan tarkoituksien toteutuminen toiminnan tulosten arvioinnissa, toimintaan osallistuvien henkilöiden vaihteleva pätevyystaso ja vapaaehtoistyön korostuminen.

Yhdistystoiminnassa ei siis ensisijaisesti tavoitella taloudellista tulosta, vaan tavoitteena on toteuttaa yhdistyksen aatteellista tarkoitusta ja hoitaa yhdistyksen taloutta järkevästi. Yhdistyslain 16 §:n mukaan päätösvalta yhdistyksessä kuuluu sen jäsenille ja yhdistyksen päätöksenteon ylintä valtaa käyttää yhdistyksen kokous, jota usein kutsutaan myös vuosikokoukseksi. Yhdistyksen kokouksessa jäsenistön keskuudesta valitaan yhdistyksen hallituksen jäsenet, jotka käyttävät jäsenistön heille antamaa valtaa yhdistyksen päätöksenteossa.

Yritystutkimus ry:n julkaisemassa Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi (2011) kirjassa on 31 erilaista tilinpäätöksen tunnuslukua. Nämä tunnusluvut on laadittu osakeyhtiöiden käyttöön ja eri toimialoilla toimivista osakeyhtiöistä on saatavilla toimialatietoja ja toimialakohtaisia tunnuslukujen arvoja. Yhdistykset toimivat monilla eri toimialoilla, eikä yhdistysten toimialatietoja ole yleisesti saatavilla. Yritystutkimus ry:n laatimat ohjearvot soveltuvat vain muutamien tunnuslukujen osalta suoraan yhdistyksen käyttöön. Yritystutkimus ry:n ohjearvoja käytetään soveltaen yhdistysten tunnuslukujen vertailukohteina. Yhdistysten tilinpäätöksistä ei ole laa-

dittu toimialojen keskiarvolukuja, joten eri toimialoilla toimivien yhdistysten vertailu on vaikeaa, ellei käytössä ole virallisia tilinpäätöstietoja. Case-yhdistyksen tilinpäätöstä tarkasteltiin mittaamalla yhdistyksen kannattavuutta, vakavaraisuutta, maksuvalmiutta ja kasvua. Herättäjä-Yhdistys ry on kristillinen järjestö, eikä toimialakohtaisia tunnuslukutietoja ei ole käytettävissä.

Tässä opinnäytetyössä on tarkasteltu tilinpäätösanalyysin hyödyntämistä yhdistyksen päätöksenteon kannalta. Tilinpäätöksen tunnuslukuja on tutkittu yhdistyksen kannattavuuden, vakavaraisuuden, maksuvalmiuden ja kasvua mittaavien tunnuslukujen kautta. Case-yhdistyksen tilinpäätösanalyysi on tehty neljän toimintavuoden lukujen perusteella, vuosilta 2007 – 2010 Excel-taulukkolaskentaohjelmalla. Tilinpäätösten oikaisuja oli vain vähän, koska case-yhdistyksen tilinpäätöksessä ei ollut varauksia. Yhdistyksen saadut testamentit ja avustukset ovat yhdistyksen varsinaista toimintaa eikä niitä oikaista pois yhdistyksen tilinpäätöksestä. Tilinpäätösten tuloslaskelmista oikaistiin pois ainoastaan satunnaiset tuotot ja kulut. Tilinpäätöksen taseesta ei tehty oikaisuja.

Tilinpäätöksen kannattavuuden tunnuslukuja ovat liiketulosprosentti (EBIT), koko pääoman tuotto prosentti (ROA), sijoitetun pääoman tuotto prosentti (ROI) ja oman pääoman tuotto prosentti (ROE). Kaikki edellä mainitut tunnusluvut voitiin laskea case-yhdistyksestä, mutta ROI:n ja ROE:n tunnusluvut eivät ole kovin luotettavia yhdistyksen erityispiirteiden vuoksi. Parhaiten Herättäjä-Yhdistyksen tilinpäätöksen kannattavuutta kuvaa liiketulosprosentti (EBIT). Tunnusluku lasketaan ennen rahoituseriä ja veroja ja sen vuoksi tunnusluku sopii hyvin yleishyödylliselle yhdistykselle. Yritystutkimus ry:n tunnuslukujen ohjearvot ovat myös varsin luotettavia EBIT –tunnusluvun osalta. Liiketulosprosentti on hyvä, kun tunnusluku on yli 10 % ja heikko, kun tunnusluku on alle 5 %. Case-yhdistyksen tunnusluvut vaihtelivat tarkastelujakson aikana heikosta hyvään, -10,1 % - +19,5 % yhdistyksen vuosituloksesta riippuen. Pääoman tuoton tunnusluvuista koko pääoman tuotto prosenttin (ROA) tunnusluku soveltuu yksittäisen yhdistyksen tilinpäätöksen seurantaan pitkällä aikavälillä, mutta sitä ei sovelleta eri toimialoilla olevien yhdistysten vertailuun, koska yhdistykset käyttävät eri tavalla mahdollisuutta tehdä käyttöomaisuudesta arvonkorotuksia. Yritystutkimus ry:n tunnusluvun ohjearvot ovat suuntaantavia, koska tunnusluvun laskentakaavassa nettotuloksesta tulee vähentää

verot, joita yhdistyksellä ei ole. Case-yhdistyksen ROA:n tunnusluvut olivat -14 % - +25,6 % ja tulokset vaihtelivat myös yhdistyksen vuosituloksen mukaan hyvästä heikkoon. ROA:n tunnuslukujen ohjearvot ovat samat kuin liiketulosprosentilla.

Vakavaraisuutta mitataan omavaraisuusasteen, vieraan pääoman takaisinmaksukyvyyn ja nettovelkaantumisasteen (Gearing) tunnusluvuilla. Case-yhdistyksestä voitiin laskea nämä kaikki tunnusluvut. Vieraan pääoman takaisinmaksukyvyyn tunnusluku ei sovi hyvin yhdistyksen käyttöön, koska tunnusluvun laskennassa verot ovat mukana. Yhdistyksen osalta tunnusluvun tulokset ovat parempia kuin verotettavalla osakeyhtiöllä. Parhaiten yhdistyksen vakavaraisuutta kuvaa omavaraisuusaste. Case-yhdistyksen vakavaraisuus oli koko tarkastelujakson erittäin hyvä. Yritystutkimus ry:n mukaan hyvän omavaraisuusasteen raja on 40 % ja Herättäjä-Yhdistyksen omavaraisuusaste oli kahtena viime vuonna 84 % ja neljän vuoden tarkastelujakson heikoin tulos oli 66,6 %. Case-yhdistyksen nettovelkaantumisasteen (Gearing) tunnusluvun arvot olivat -0,01 – 0,22. Ohjearvojen mukaan hyvä Gearing – tunnusluku on alle 1, joten case-yhdistyksen nettovelkaantumisaste (Gearing) tunnusluvun arvot olivat siis hyviä. Nettovelkaantumisaste (Gearing) ei ole kuitenkaan käyttökelpoinen tunnusluku case-yhdistykselle.

Maksuvalmiutta mitataan tilinpäätöksestä Quick ration ja Current ration tunnuslukujen avulla. Case-yhdistyksestä voitiin laskea nämä molemmat tunnusluvut, mutta parhaiten yhdistyksen käyttöön maksuvalmiuden tunnusluvuista sopii Quick ratio, koska siinä ei käsitellä vaihto-omaisuutta. Herättäjä-Yhdistyksen Quick ration tunnusluvun arvot olivat tarkastelujakson aikana 0,5 – 2,8. Tulokset vaihtelivat tyydyttävästä hyvään. Current ratio tunnusluku oli Herättäjä-Yhdistyksellä 0,7 – 2,5. Tunnusluvut vaihtelivat heikosta hyvään yhdistyksen vuosituloksesta riippuen. Case-yhdistyksen maksuvalmius on ollut tarkastelujakson aikana hyvä. Maksuvalmius vaihtelee paljon tilivuoden aikana ja on huomioitava, että Quick ratio ja Current ratio tunnusluvut kuvaavat vain tilinpäätöshetken tilannetta.

Maksuvalmiuden tunnuslukujen rinnalla käytetään usein myös käyttöpääoman kiertoaikalukuja. Case-yhdistyksen tilinpäätöksestä on vaikea laskea näitä tunnuslukuja, eikä Yritystutkimus ry:n ohjearvoja voi soveltaa yhdistysten käyttöön. Tämän vuoksi käyttöpääoman kiertoaikaluvut eivät sovellu case-yhdistyksen tilinpäätöksen tunnusluvuiksi.

Kannattavuuden, vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden lisäksi voidaan mitata myös yhdistyksen koon kasvua. Kasvun mittauksen tunnuslukuina voidaan käyttää liikevaihtoa, henkilökunnan määrää, kokonaistulojen määrää, kokonaismenojen määrää ja taseen loppusummaa. Yhdistyksen kannalta toiminnan kasvua parhaiten kuvaavat kokonaismenojen määrä ja taseen loppusumma. Toiminnan kokonaistulojen seuranta ei ole käyttökelpoinen tunnusluku, koska case-yhdistyksen toiminnassa testamenttitulojen vuosittainen vaihteluväli on niin suuri, ettei tunnusluku anna oikeaa kuvaa toiminnan tulojen kasvusta. Case-yhdistyksen kokonaismenot vaihtelivat 2,0 milj. eurosta 2,4 milj. euroon yhdeksän vuoden tarkastelujakson aikana. Menojen kasvun muutos oli suurimmillaan 20 %. Case-yhdistyksen taseen loppusummat vaihtelivat 1,8 milj. eurosta 2,5 milj. euroon. Tarkastelujakson aikana taseen loppusummien muutos oli suurimmillaan 39 %.

Case-yhdistyksen tilinpäätösanalyysin tunnusluvut mittasivat yhdistyksen kannattavuutta, vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta. Tunnusluvuista parhaimman tuloksen antoi vakavaraisuutta mittaava omavaraisuusaste, jonka tulos oli koko tarkastelujakson ajan erittäin hyvä. Muiden tilinpäätösanalyysin tunnuslukujen arvot vaihtelivat tarkastelujakson aikana hyvästä heikkoon. Tunnuslukujen arvojen vaihtelu kuvaa hyvin Herättäjä-Yhdistys ry:n toiminnan luonnetta – vuodet eivät ole samanlaisia ja toiminnan taloudelliseen tulokseen vaikuttavat monet ulkoiset seikat, joihin yhdistys ei voi vaikuttaa. Suurimmat tuloksen vaihtelut aiheutuvat satunnaisista eristä ja testamenttituloista. Herättäjä-Yhdistyksen tilinpäätösanalyysin tunnuslukuihin ei ole saatavilla toimialakohtaisia tietoja, joten yhdistyksen tunnuslukujen arvoja verrattiin vain Yritystutkimus ry:n arvoihin.

Taulukossa 2. on esitetty Herättäjä-Yhdistyksen tilinpäätöksen tunnuslukujen arvot, joissa on huomioitu yhdistyksen erityispiirteet 3.11. luvussa esitetyn taulukon 1. mukaisesti. Taulukossa 2. ovat mukana case-yhdistyksen liiketulosprosentin, koko pääoman tuottoprosentin, omavaraisuusasteen ja Quick Ration tunnuslukujen arvot.

Taulukko 2. Herättäjä-Yhdistyksen tilinpäätöksen tunnuslukujen arvot, joissa on huomioitu yhdistyksen erityispiirteet (Ohjearovot: Yritystutkimus ry)

Mittauskohde	Tunnusluku			
Kannattavuus	Liiketulospoosentti (EBIT)			
	2007	2008	2009	2010
	-10,1	-0,8	19,5	4,4
	heikko (< 5 %)	heikko (< 5 %)	hyvä (> 10 %)	heikko (< 5 %)
	Koko pääoman tuottoosentti (ROA)			
	2007	2008	2009	2010
-14,0	-0,6	25,6	5,2	
heikko (< 5 %)	heikko (< 5 %)	hyvä (> 10 %)	tydyttävä (5-10 %)	
Vakavaraisuus	Omavaraisuusaste			
	2007	2008	2009	2010
	75,9	66,6	84,0	84,0
	hyvä (yli 40 %)	hyvä (yli 40 %)	hyvä (yli 40 %)	hyvä (yli 40 %)
Maksuvalmius	Quick Ratio			
	2007	2008	2009	2010
	0,5	0,5	2,8	1,9
	tydyttävä (0,5 -1 %)	tydyttävä (0,5 -1 %)	hyvä (yli 1 %)	hyvä (yli 1 %)

Tilinpäätösinformaatiota voidaan hyödyntää yhdistyksen päätöksenteon lisäksi yhdistyksen viestinnässä eri sidosryhmille. Tätä toimintatapaa tukee myös yhdistyksen hyvän hallinnon periaatteet, joita ovat: avoimuus, rehellisyys ja tilivelvollisuus. Tilinpäätöksen tunnuslukujen avulla voidaan laajentaa eri sidosryhmille annettavaa informaatiota yhdistyksen toiminnasta ja taloudellisesta tuloksesta. Yhdistyksen toimintaa ja taloudellisten resurssien riittävyttä on suunniteltava pitkäjänteisesti tulevaisuuteen katsoen. Jotta tämä suunnittelutyö on mahdollista, tarvitaan myös yhdistyksen talouden historiatietojen tulkintaa. On tärkeää, että yhdistysten hallituksen kokouksissa käydään läpi yhdistyksen talouteen liittyviä asioita monipuolisesti sekä johdon, että taloushallinnon näkökulmasta. Hyvä taloudenhoito mahdollistaa aatteellisen yhdistyksen sääntöjen mukaisen toiminnan jatkuvan kehittämisen. Tilinpäätösinformaation hyödyntäminen kannattavuuden, vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden tunnuslukujen pitkäaikaisella seurannalla, antaa yhdistyksen päätöksentekijöille luotettavaa tietoa yhdistyksen talouden kehityksestä ja viitteitä tulevaisuuden suuntaviivoista.

5 YHTEENVETO

Tämän opinnäytetyön päätavoitteena on löytää vastaus kysymykseen, miten tilinpäätösinformaatiota voidaan hyödyntää yhdistyksen päätöksenteossa. Opinnäytetyön case-yhdistys on valtakunnallisesti toimiva, yleishyödyllinen yhteisö Herättäjä-Yhdistys ry. Opinnäytetyössä on tarkasteltu tilinpäätösanalyysin hyödyntämistä yhdistyksen päätöksenteon kannalta. Opinnäytetyön tavoitteena on ollut löytää teorian ja case-tutkimuksen pohjalta eri toimialoilla toimivien yhdistysten käyttöön parhaiten sopivat tilinpäätöksen tunnusluvut, jotka toimivat yhdistyksen päätöksenteon apuvälineinä.

Opinnäytetyön teoriaosassa käsiteltiin yhdistyksen erityispiirteitä, lainsäädäntöä, hyvää hallintotapaa yhdistyksessä ja yhdistyksen päätöksentekomekanismia ennen varsinaista tilinpäätösanalyysin käsittelyä. Yhdistyksillä on monia erityispiirteitä, jotka vaikuttavat taloudellisten tulosten analysointiin. Näitä erityispiirteitä ovat mm. yhdistyksen toiminnan päätavoitteena on säännöissä määritetyn aatteellisen tehtävän toteuttaminen ja taloudellinen toiminta palvelee tätä päämäärää, verotuskohtelu, ei omistajia, ei sijoitettua pääomaa, ei osinkoja ja isot tilikausien tuloksen vaihtelut. Yhdistykset ovat aatteellisia, jos niiden tarkoituksena ei ole voiton tai muun välittömän taloudellisen ansion hankkiminen niihin osallisille ja niiden toiminta ei muuten pääasiallisesti ole taloudellista laatua. Yhdistyksen hallinnossa on tavoiteltavaa noudattaa hyvän hallinnon periaatteita, joita ovat: avoimuus, rehellisyys ja tilivelvollisuus. Yhdistyksen päätöksentekoa säätelevät yhdistyslaki ja yhdistyksen säännöt. Yhdistyslain 16 §:n mukaan päätösvalta yhdistyksessä kuuluu sen jäsenille. Yhdistyksen päätöksenteon ylintä valtaa käyttää yhdistyksen kokous, jossa jäsenistön keskuudesta valitaan yhdistyksen hallituksen jäsenet. Yhdistyksen hallitus määrittelee talouden suuntaviivat, joiden mukaan yhdistys toimii.

Teoriaosuudessa tilinpäätösanalyysin painopiste on yhdistyksen talouden ja rahoituksen arvioinnissa tilinpäätösaineistosta ja tilinpäätöstietojen oikaiseminen on tehty yhdistyksen näkökulmasta. Tämän vuoksi tuloslaskelman ja taseen oikaisuisissa ei käsitellä kaikkia yritysten tuloslaskelman ja taseen oikaisuja. Teoriaosuudessa käytiin läpi keskeisimmät tilinpäätösanalyysin tunnusluvut, jotka mit-

taavat kannattavuutta, vakavaraisuutta, maksuvalmiutta, kiertoaikoja ja kasvua, sekä esitettiin tunnuslukujen laskentakaavat ja ohjeavot.

Opinnäytetyön empiirisessä osassa case-yhdistyksen tilinpäätösanalyysi on tehty neljän toimintavuoden lukujen perusteella, vuosilta 2007 – 2010 Excel-taulukko-laskentaohjelmalla. Saaduista tunnuslukujen arvoista laadittiin tunnuslukuja kuvaavat graafiset kaaviot. Tunnuslukuja verrattiin Yritystutkimus ry:n ohjearvoihin. Erityisesti yhdistyksen erilainen verotuskohtelu ja yhdistyksestä puuttuva omistajuus vaikuttivat siihen, että monet osakeyhtiön käyttöön hyvin sopivat tunnusluvut eivät toimi hyvin yhdistysten tilinpäätösten analysoinnissa.

Opinnäytetyön tuloksena on laadittu ohjeistus (taulukko 1.) eri toimialoilla toimivien yhdistysten käyttöön sopivista tilinpäätöksen tunnusluvuista, joissa on huomioitu yhdistyksen erityispiirteet. Tunnusluvut mittaavat yhdistyksen kannattavuutta, vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta. Tunnusluvuista yhdistyksen kannattavuutta mitataan parhaiten liike-tulosprosentti, EBIT, joka kertoo kuinka paljon varsinaisen liiketoiminnan tuotoista on jäljellä ennen rahoituseriä ja veroja. Liike-tulosprosentin tunnusluku antaa luotettavan tuloksen, koska siinä ei huomioida veroja. Yhden yhdistyksen kannattavuutta voidaan mitata myös koko pääoman tuotto-prosentti ROA:n tunnusluvulla, joka mittaa yhdistyksen kykyä tuottaa tulosta kaikelle toimintaan sitoutuneelle pääomalle. Yhdistyksen vakavaraisuutta voidaan mitata parhaiten omavaraisuusasteen avulla. Omavaraisuusaste mittaa yhdistyksen vakavaraisuutta pitkällä aikavälillä. Yhdistyksen staattista maksuvalmiutta voidaan parhaiten seurata Quick Ratio tunnusluvulla. Quick Ration tunnusluvun tulokset ovat luotettavia ja hyvin vertailtavissa, koska siinä ei huomioida vaihto-omaisuutta.

Tämä kehittämistyö oli mielenkiintoinen ja haasteellinen, koska suurin osa tilinpäätösanalyysin aineistosta on laadittu osakeyhtiöiden käyttöön. Kehittämistyö onnistui kuitenkin hyvin ja tutkimusongelmaan löytyi vastaus, kun opinnäytetyön tuloksena laadittiin eri toimialoilla toimivien yhdistysten tilinpäätösanalyysin ohjeistus yhdistyksen käyttöön sopivista tilinpäätöksen tunnusluvuista (taulukko 1. sivulla 39). Ohjeistus tuo lisäinformaatiota yhdistyksen päättäjille taloutta koskevien asioiden käsittelyssä. Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla ohjeistukseen kerättyjen tunnuslukujen seuranta muutaman samalla ja/tai eri toimialalla toimivan yhdistyksen osalta ja etsiä näistä mahdollisia yhtäläisyyksiä.

LÄHTEET

Ahonen, H. Kirjanpitäjä. Herättäjä-Yhdistys ry. Keskustelut 9.2. ja 10.4.2012.

Airenne, P. & Tuominen K. 2007. Savonia- ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö: Tilinpäätösanalyysi: Case Kuopion Teatterikerho ry.

Arvopaperimarkkinayhdistys. 2010. Suomen listayhtiöiden hallinointikoodi (corporate governance) 2010. Arvopaperimarkkinayhdistys ry. [Viitattu 01.11.2011]. Saatavana:
<http://www.shareholder.com/visitors/dynamicdoc/document.cfm?documentid=2829&companyid=NDAQ&page=1&pin=595449461&language=EN&resizethree=yes&scale=100&zid=38e039a6>

Herättäjä-Yhdistys ry. Tilinpäätökset ja vuosikertomukset vuosilta 2007 – 2010.

Herättäjä-Yhdistys ry. Yhdistyksen säännöt. 1995.

Hirsjärvi, S. Remes P. Sajavaara P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Otavan Kirjapaino Oy.

Juntunen, S. Toiminnanjohtaja. Herättäjä-Yhdistys ry. Keskustelu 12.4.2012.

Kallunki, J-P & Kytönen, E. 2007. Uusi tilinpäätösanalyysi. 6. painos. Talentum Media Oy.

Kasanen, E., Lukka, K. & Siitonen, A. 1991. Konstruktiivinen tutkimusote liiketaloustieteessä. Liiketaloudellinen aikakauskirja 40 (3). s. 301 – 327.

Keskuskauppakamari. Listaamattomien yhtiöiden hallinnoinnin kehittäminen corporate governance. 1/2006. [Viitattu 01.11.2011]. Saatavana:
http://www.ecgi.org/codes/documents/finnish_cg_2006_fi.pdf

KHT-yhdistys. 2010. Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätös malli. Helsinki: KHT-Media. Oy. 9. painos.

Kytönen, E. Tilinpäätösanalyysin opetusmateriaali. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Seinäjoki. 2011.

L 11.6.1999/731. Suomen perustuslaki. Saatavana:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

L 30.12.1997/1336. Kirjanpitolaki. Saatavana:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336>

L Yhdistyslaki 26.5.1989/503 ja 16.7.2010/678. Saatavana:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1989/19890503>

Pahta, A. & Hakkarainen, O. 2011. Hyvä hallintotapa järjestössä. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys YTY ry. Painotalo Casper. [Viitattu 14.11.2011]. Saatavana: http://www.sosteryty.fi/filebank/634-hyva_hallintotapa_netti_FINAL.pdf

Patentti- ja rekisterihallitus. [Viitattu 12.9.2011]. tietopalvelut.yhdistysasiat@prh.fi

Patentti- ja rekisterihallitus. Päivitetty 17.1.2012, Yritysten lukumäärät kaupparekisterissä. [Verkkosivu]. Helsinki. Patentti- ja rekisterihallitus. [Viitattu 18.1.2012]. Saatavana: <http://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/yritystenlkm/lkm.html>

Perälä, J. Juutinen, S. Lilja, M. Lindgren, G. Reinikainen, M. ja Steiner, M-L. 2008. Yhdistyksen hyvä hallinto. Helsinki. Wsoy.

Perälä, S. & Perälä, J. 2006. Yhdistyksen ja säätiön talous, kirjanpito ja verotus. 3. uud. painos. Wsoy.

PricewaterhouseCoopers. 2010. Hyvä raportointitapa – neuvoja kolmannen sektorin läpinäkyvään raportointiin. [Viitattu 14.11.2011]. Saatavana: http://www.pwc.com/fi/fi/julkaisut/tiedostot/Hyva_raportointitapa_PwC.pdf

Saaranen – Kauppi, A. & Puusniekka, A. 2006. KvantiMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>. (Viitattu 08.04.2012.)

Salmi, T. & Järvenpää, M. 2000. Laskentatoimen case-tutkimus ja nomoteettinen tutkimusajattelu sulassa sovussa. Liiketaloudellinen aikakauskirja 2/00, ss. 263-275.

Valtionvarainministeriö. 2009. Yleishyödyllisten yhteisöjen verotus- työryhmän muistio Toimenpide-ehdotuksia yleishyödyllisten yhteisöjen verotukseen liittyvien ongelmakohtien korjaamiseksi. Valtionvarainministeriön julkaisuja 31/2009. Edita Prisma Oy. Helsinki.

Vierros, H., Pöyhönen K., Kallio M. 2010. Yhdistykset ja säätiöt. Kirjanpidon, tilinpäätöksen ja verotuksen erityiskysymyksiä. KHT-Media Oy. Helsinki.

Yritystutkimus ry. 2011. Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi. 9, korjattu laitos. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

LIITTEET

Liite 1. Kirjanpitoasetuksen mukainen aatteellisen yhteisön ja säätiön tuloslaskelma

Liite 2. Kaavaluettelo

Liite 1. Kirjanpitoasetuksen mukainen aatteellisen yhteisön ja säätiön tuloslaskelma

FINLEX

Annettu Helsingissä 30 päivänä joulukuuta 1997

Kirjanpitoasetus

Kauppa- ja teollisuusministerin esittelystä säädetään 30 päivänä joulukuuta 1997 annetun kirjanpitolain (1336/1997) 8 luvun 6 §:n nojalla:

1 luku

Tuloslaskelma- ja tasekaavat

3 §

Aatteellisen yhteisön ja säätiön tuloslaskelma

Aatteellisen yhteisön ja säätiön tuloslaskelma laaditaan seuraavan kaavan mukaan:

Varsinainen toiminta

1. Tuotot

2. Kulut

a) Henkilöstökulut

b) Poistot

c) Muut kulut

3. Tuotto-/Kulujäämä

Varainhankinta

4. Tuotot

5. Kulut

6. Tuotto-/Kulujäämä

Sijoitus- ja rahoitustoiminta

7. Tuotot

8. Kulut

9. Tuotto-/Kulujäämä

Satunnaiset erät

10. Satunnaiset tuotot

11. Satunnaiset kulut

12. Yleisavustukset

13. Tilikauden tulos

14. Tilinpäätössiirrot

a) Poistoeron muutos

b) Vapaaehtoisten varausten muutos

15. Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Aatteellisen yhteisön tai säätiön varsinainen toiminta on yhteisön tai säätiön säännöissä tai yhtiöjärjestyksessä mainitun tarkoituksen toteuttamista.

Kuhunkin ryhmään kuuluvat tuotot ja kulut on esitettävä riittävästi eriteltyinä tuloslaskelmassa tai sen liitteenä. Varsinaisen toiminnan tuotot ja kulut on toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen eriteltävä lisäksi toiminnanaloittain tuloslaskelmassa tai sen liitteenä. Liiketoiminnasta saadaan ilmoittaa vain sen tuottojen ja kulujen summat, jolloin tuloslaskelmaan on liitettävä liiketoiminnasta laadittu erillinen tuloslaskelma.

Milloin aatteellisen yhteisön tai säätiön toiminta perustuu pääasiassa kiinteistön hallintaan, voidaan soveltuvin osin käyttää 4 §:n mukaista kaavaa.

Liite 2. Kaavaluettelo**Kaava 1. Liiketulosprosentti:**

$$\frac{\text{Liiketulos}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}} \times 100$$

Kaava 2. Kokonaispääoman tuotto prosentti, ROA:n laskentakaava:

$$\frac{\text{Nettotulos} + \text{Rahoituskulut}}{\text{Taseen loppusumma (keskiarvo)}} \times 100$$

Kaava 3. Sijoitetun pääoman tuotto prosentti, ROI:n laskentakaava:

$$\frac{\text{Nettotulos} + \text{Rahoituskulut} + \text{Verot (12 kk)}}{\text{Sijoitettu pääoma (keskiarvo)}} \times 100$$

Kaava 4. Oman pääoman tuotto prosentti, ROE:n laskentakaava:

$$\frac{\text{Nettotulos (12 kk)}}{\text{Oikaistu oma pääoma (keskiarvo)}} \times 100$$

Kaava 5. Omavaraisuusaste%:

$$\frac{\text{Oikaistu oma pääoma}}{\text{Oikaistun taseen loppusumma – saadut ennakot}} \times 100$$

Kaava 6. Vieraan pääoman takaisinmaksukyky:

$$\frac{\text{Rahoitustulos}}{\text{Oikaisun taseen velat}} \times 100$$

Kaava 7. Nettovelkaantumisaste, Gearing:

$$\frac{\text{Korollinen vieras pääoma – likvidit rahoitusvarat}}{\text{Oikaistu oma pääoma}}$$

Kaava 8. Quick ratio:

$$\frac{\text{Vaihtuvat vastaavat – vaihto-omaisuus}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma – saadut ennakot}} \times 100$$

Kaava 9. Current ratio:

$$\frac{\text{Vaihtuvat vastaavat}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma}} \times 100$$

Kaava 10. Myyntisaamisten kiertoaika:

$$\frac{\text{Myyntisaamiset + Sisäiset myyntisaamiset}}{\text{Liikevaihto}} \times 365$$

Kaava 11. Ostovelkojen kiertoaika:

$$\frac{\text{Ostovelat + Sisäiset ostovelat}}{\text{Ostot + Ulkopuoliset palvelut}} \times 365$$

Kaava 12. Vaihto-omaisuus / Liikevaihto %:

$$\frac{\text{Vaihto-omaisuus ilman ennakoita + osatuloutuksen saamiset}}{\text{Liikevaihto}} \times 100$$